



Всеукраїнська загальнонаціональна і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 37 (1714)

П'ятниця, 14 вересня 2012 р.

Видався з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна



ОБЕРІГ НАШИХ ДУШ

Як ми вже повідомляли, на святі «Країна дитячих мрій», що проходило на День незалежності у симферопольському Дитячому парку, один з майстер-класів — з виготовлення лялько-мотанок — проводили Христинка Гуркова зі своєю бабусею Галиною Іллівною Дмитрієвою (на фото угорі). Їхнє «лялькове» мистецтво викликало неабиякий інтерес серед присутніх на святі, причім, не лише у дітей, але й у дорослих. Тому ми домовилися з майстринями, що вони підготують та проведуть такий майстер-клас на газетних сторінках спеціально для читачів «Кримської світлиці» та дитячого «Джерельця».

І ось кілька днів тому поріг нашої «Світлиці» переступили усміхнені Христинка та пані Галина. Пораділи за нашу світлу, простору, багату на квіти, ікони та книги (а ще ж навіть фортепіано є!) редакційну «хатину». Галині Іллівні «Світлиця» особливо рідна й дорога, бо вона колись, ще на перших порах, працювала у газеті головним бухгалтером. Тож переживала разом зі «світличанами» за усі ті негаразди, що випали на нашу долю. Та, дякувати Богу, вберегли, відродили «Світлицю», бо, мабуть, і газета має якийсь свій особливий оберіг!

Ось так і перейшли плавно до справи й розмови про обереги: рушник, віночок, писанка, сорочка — і лялька-мотанка. Розкладаючи з Христинкою на столі клубочки ниток, клаптики тканини, Галина Іллівна паралельно вводить нас у «ляльковий світ». Лялька-мотанка — чи не найстаровинніша українська народна іграшка. Але це не просто іграшка чи колоритний український сувенір, вона — оберіг родини й роду, символ зв'язку між поколіннями. З давніх-давен в українських родинах молода жінка, чекаючи дитину, робила ляльку-мотанку, котра уособлювала собою майбутнє дитя. Перш ніж покласти в колиску новонародженню дитину, туди клали що лялечку, і вона ставала оберегом дитини, її захисницею, символом зв'язку дитини з усім родом, і цей зв'язок захищав людину, де вона не була.

(Продовження на 13 стор.)



НЕХАЙ ЖЕ НІКОЛИ НЕ ЗГАСНЕ ТВІЙ РІД!

Готуватися до виставки Федерація кримських караїмів розпочала ще за півроку. Спочатку —

морально, бо така подія у них вперше. І де ж віднайти експонатів на цілу залу, якщо нечисленні караїмські родини вже давно обросли «експонатами» із найближчих супермаркетів?

Та це лише на перший погляд. Ті, хто усвідомлює — бути караїмом — дуже відповідально і перед майбутнім, і перед історією, трепетно зберігають все, що дісталося їм від далеких родичів,

бо сучасну, навіть дуже дорогу річ можна все ж таки придбати, а ось таку, якою користувалися сто-двісті років тому твої пращури, — ніколи і ні за які гроши.

Підсвічники, сковорідки, кавоварки, ковшики, каструлі, глечики, ціла колекція ложок, інше побутове знаряддя — від усього цього, зручного і витонченого, від старовиною. А якщо оглянути рушники, килими, міцний невибагливий чоловічий одяг та дорогий жіночий — з прикрасами, можна дійти висновку, що караїми — охайній, працелюбний,

маїстровитий народ. Є у нього й інша риса — тут не ганяються за близкучим та яскравим, що відбирає очі, навпаки, чим довше дивишся на той чи інший витвір, тим більше підпадаєш під його чарі.

Ось, наприклад, скромна вишивка — білим по білому, або ж напівпрозора спідня дівоча сорочечка, — ніжність, краса і витонченість якої перш за все у досконалій роботі ткаці, котра використовувала такі різні

техніки, — і жодного «ляпасу» смаку у будь-якому вигляді.

А ось у невеличкій ніші — куточок для немовлят: люлечка, скромне дитяче «придане», швейна машинка. Тут корисно якомога надовше зупинятися кожній молодій караїмській родині, аби замислитися, чи не настав час подбати про про-

довження роду? І це не просто особиста справа, це — надзвадання кожного караїма, для якого важливо збереження свого народу як етнографічної одиниці, що перебуває у загрозливому становищі (в Криму караїмів трохи більше 700 і приблизно півтори тисячі у світі).

(Закінчення на 6-й стор.)



СЛОВО —
ЗБРОЯ!

ВІН ЗАПОВІВ
НАМ СМІХ!
(ДО 90-ЛІТНЯ
ПАВЛА
ГЛАЗОВОГО)

стор. 4

МИ ЄСТЬ
НАРОД!

«І ДИВЛЯТЬСЯ
З ТЕМНИХ НЕБЕС
ЗАГИБЛІ ПОЕТИ
Й ГЕРОЇ...»

стор. 7

КРИМСЬКИЙ
МАЙДАН

«НЕВЖЕ ТАКИ МИ
ЗРОДУ БЕЗПОРАДНІ,
ЩО ВІДСІЧ
НЕ ДАМО
ПІДСТУПНИЙ
ЗРАДІ?»

стор. 11





КРИМСЬКА СВІТЛІЦЯ

Засновники:

Міністерство культури і туризму України,

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,

трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та змінення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"

"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор
КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України

Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів неєуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5,
2-й пов.,
к. 13 - 14

e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф»
вул. Фрунзе, 47-б
м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВІДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журналне
видавництво»
Генеральний
директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-63
Р/р 37128003000584
в УДКСУ у м. Києві
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavnicv@gmail.com

ЧЕРЕЗ ДВА РОКИ КРИМ ПЕРЕЙДЕ НА ГАЗ ІЗ ШЕЛЬФУ ЧОРНОГО МОРЯ

Президент України Віктор Янукович дав старт подачі промислового газу з самопідйомній плавучої бурової установки «Петро Годованець» на Одеському родовищі та пуску газу з пошукової свердловини на Руновщинській площі в Полтавській області.

Запуск відбувся в режимі відеоконференції з проміщення центральної диспетчерської ДК «Укртрансгаз» у Києві.

Глава держави ознайомили з діяльністю та планами ДАТ «Чорноморнафтогаз» щодо освоєння шельфу Чорного та Азовського морів. Голова правління НАК «Нафтогаз України» Євген Бакулін, зокрема, доповів про підготовку до промислового пуску газу з Одеського родовища та пріоритети щодо видобутку газу на шельфі Чорного та Азовського морів.

Президентові також доповіли про хід спорудження пошукової свердловини НАК «Нафтогаз України» на Полтавщині. Йшлося також про ресурси та перспективи видобутку на Руновщинській площі.

Запаси Одеського родовища на шельфі Чорного моря становлять 21 мільярд кубометрів газу. СПБУ (самопі-

йомна плавуча бурова установка) «Петро Годованець» проходить на Одеському родовищі з 1 червня цього року. За три місяці завершено будівництво двох свердловин, здійснюються буріння третьої.

Одночасно з бурінням свердловин ДАТ «Чорноморнафтогаз» споруджує три нові морські технологічні платформи та 87-кілометровий підводний газопровід, що забезпечить подачу газу з Одеського та Безіменного родовищ у газотранспортну систему України. Продовження облаштування Одеського і Безіменного родовищ з використанням сучасних СПБУ дозволить видобути з родовищ у 2013 році вже понад 600 мільйонів кубометрів газу, а з 2014 року — вийти на рівень річного видобутку понад мільярд кубометрів.

Одночасно зі збільшенням видобутку углеводнів на шельфі Україна нарощує видобуток на суходолі. Однією з перспективних ділянок є Будищансько-Чутівська, до якої належить Руновщинська площа. Ця площа розташована на відстані 15 км на північний схід від Полтави. Сумарні перспективні видобувні ресурси газу Руновщинської площи оцінюються у 7,9 мільярдів кубічних метрів.

на мінімальної заробітної плати на 8,5% або майже на 100 грн. Середньорічне зростання посадового окладу працівника першого тарифного розряду становить 18% або 146 грн.». Про це заявив Прем'єр-міністр України Микола Азаров у середні засіданні уряду, передає кореспондент УКРІНФОРМу.

При цьому глава уряду підкреслив, що у проекті держбюджету на запровадження нових розмірів мінімальної зарплати та підвищення окладів працівникам бюджетних установ додатково спрямовується близько 10 млрд. грн., на збільшення допомоги сім'ям з дітьми — понад 8 млрд. грн.

«ХУДОЖНІЙ» КОМЕНТАР



Мал. В. Адамовича

«ДОСТОЙНО ПРОВЕДЕМО ОСІННІЙ ПРИЗОВЪ»

Саме так прокоментував підготовку до осіннього призову молодих юнаків на строкову військову службу військовий комісар Автономної Республіки Крим генерал-майор Володимир Данчук (на фото).

На Республіканському збірному пункті військового комісаріату АР Крим вже розпочався попередній медичний огляд призовників, які підлягають відправці у війська восени 2012 року.

Порівняно з минулими роками поступово скорочується кількість призову на 100-150 чоловік щороку. А всього восени 2012 року військовим комісаріатом АР Крим планується призвати близько 900 чоловік. Але і таку відносно невелику кількість юнаків призвати і відправити для проходження строкової військової служби стає нелегко. Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу» передбачено 25 причин, за якими призовникам надаються відстрочки від призову. Впродовж останніх років на низькому рівні

залишається стан здоров'я призовників — з десяти юнаків тільки один не має жодних обмежень.

— Зі зниженням кількості, звичайно, повинна зростати і якість. І дуже приемно, що збільшується кількість юнаків з вищою освітою, які бажають проходити військову строкову службу, — наголосив генерал-майор В. Данчук.

Так, наприклад 22-річний юнак Іван Нескародов з селища Новеньке Бахчисарайського району після закінчення Таврійського національного університету та здобуття юридичної освіти мріє випробувати себе як справжнього чоловіка під час проходження військової служби. І можливо, в майбутньому поїднати свою професію зі службою в лавах ЗС України.

Результатом якісної роботи медичних комісарій є показник повернення військовослужбовців з військових частин та звільнення за станом здоров'я. Приємно відзначити, що з весняного призову серед тих, хто був

призваний військовим комісаріатом АР Крим, жодного повернення на сьогоднішній день не було.

Бажаючих служити з кожним роком стає більше, але зі зменшенням запланованої кількості призовників підвищилися вимоги до стану здоров'я, що дає змогу відбрати найкращих.

Ірина МОНАСТИРСЬКА
(Регіональний медіа-центр Міністерства оборони України, Крим)

ТИМ ЧАСОМ...

Міністерство оборони має намір скоротити чисельність Збройних Сил з 193 тис. до 100 тис. осіб до 2017 року. Про це на прес-конференції повідомив заступник начальника головного управління особового складу Генерального штабу ЗС Ігор Ніколаєнко.

«Зараз чисельність Збройних Сил становить 193 тис., на 2017 рік планується мати 100 тис. осіб», — сказав він.

Ніколаєнко зазначив, що такі скорочення будуть проведені з урахуванням завдань, які в нинішніх умо-

КРИМ ВІДВІДАЛИ 5 МІЛЬОНІВ ТУРИСТІВ

Крим з початку цього року відвідали близько 5 мільйонів туристів, що на 7% більше, ніж за аналогічний період 2011 року, повідомляє прес-служба Ради міністрів республіки.

Кримський прем'єр Анатолій Могильов заявив, що в регіоні пропорційно зростанню потоку курортників повинні збільшуватися надходження податків до бюджетів.

«Зростання турпотоку — це додаткове навантаження на медицину, комунальну сферу, дорожню інфраструктуру, тому користь для Криму повинна обчислюватися, виходячи не з мільйонів туристів, а з того, які доходи від сфери курортів надійшли до бюджетів. Це ті гроші, які витрачаються на підтримку і розвиток інфраструктури Криму», — сказав Могильов під час апаратної наради у понеділок.

У свою чергу міністр курортів і туризму Криму Олександр Ліев заявив, що, за даними соцопитування, близько 80% людей, які відпочили на півострові, хотіли б повернутися на кримські курорти ще раз.

«Наприкінці серпня, коли туристи залишають Крим, ми опитали близько 5 тисяч осіб, і дізналися про їхні враження щодо відпочинку. Переважна більшість хотіла б повернутися до Криму ще раз», — сказав О. Ліев.

Кримська влада розраховує на приїзд близько 6 мільйонів туристів у 2013 році.

«ТЕАТР. ЧЕХОВ. ЯЛТА»

11 вересня Постійний Представник Президента України в АР Крим Віктор Плакіда разом з головою Постійної комісії ВР АРК з культури Сергієм Цековим, керівництвом Міністерства культури автономії і Ялтинським міським головою Олексієм Боярчуком взяли участь в урочистому відкритті V Міжнародного фестивалю театрального мистецтва «ТЕАТР. ЧЕХОВ. ЯЛТА».

Віктор Плакіда зачитав вітання Президента України Віктора Януковича учасникам, організаторам і гостям фестивалю, побажав присутнім успіхів та натхнення.

Нагадаємо, що з 11 до 17 вересня 2012 року в Ялтинському театрі імені А. П. Чехова проходить V Міжнародний фестиваль театрального мистецтва «ТЕАТР. ЧЕХОВ. ЯЛТА» під патронатом Ради міністрів Автономної Республіки Крим і за підтримки Ялтинської міської влади.

Це творчий симпозіум професійних театрів, конкурсний показ кращих художніх досягнень у сфері міжнародного театрального мистецтва.

Серед почесних гостей фестивалю: відомі актори і театральні режисери, мистецтвознавці, театрознавці, представники міжнародних і громадських організацій.

Цього року оргкомітетом фестивалю отримано 47 анкет-заявок від театральних колективів багатьох країн світу.

В результаті організаторів фестивалю вибрали 13 спектаклів професійних театрів з України, Росії, Єгипту, Естонії, Саудівської Аравії, Польщі, Таджикистану, Молдови, які і будуть представлені до уваги театральної публіки.

Прес-служба Постійного Представника Президента України в АР Крим

УКРАЇНСЬКІ ПАРАОЛІМПІЙЦІ ТРІУМФАЛЬНО ПОВЕРНУЛИСЯ ДОДОМУ

Українська параолімпійська збірна повернулась додому з Олімпіади, що проходила у Лондоні. В аеропорту «Бориспіль» її зустрічали почесним оркестром та квітами члени родин спортсменів. Про це передає кореспондент gazeta.ua.

У терміналі D бориспільського аеропорту олімпійців зустрічали близько сотні родичів та представники національного параолімпійського та олімпійського комітетів. Спортсмени пройшли через стрій почесної варти, де їх зустріли овациїми. Також був присутній голова служби з питань молоді да спорту Равіль Сафіулін та голова параолімпійського комітету Валерій Сушкевич.

— Нарешті ми на своїй землі. Довго ми на це чекали. Радості немає меж. Коли стоїш на п'єдесталі і граєш гімн твоєї країни, то просто хочеться плакати. Ми краще виступили, ніж у Пекіні. Дуже вдячні тренерам, що вони не дають нам розслабитись, завжди тримали нас у тонусі. Олімпіада організована на найвищому рівні, — розповів плавець Олексій Федіна. З Лондона він привіз золоту та бронзову нагороди.



ШЛЯХ ДО СЕБЕ, ДОДОМУ, ДО УКРАЇНИ

Сьогодні наш співрозмовник — голова громадського об'єднання «Українська громада Криму» Владислав Хмелюк.

Народився Владислав Григорович у селі Сніжки, що на Сумщині, похрестили його в районному центрі (с. Сміле), і все це відбувалося неподалік Конотопа, Батурина, Глухова, — тобто в козацькому краї. І це для нього — не просто збіг обставин, а можливо, навіть ота прихованої першопричини, через яку саме так склалася його доля. Може, тому і став він волелюбною людиною, що такими були його предки, такою була і сама атмосфера тих країв.

І хоча після закінчення Київського політехнічного інституту переїхав до Криму працювати тут за розподілом на Сімферопольському електротехнічному заводі, його вдача від цього не змінилася, тим більше, що на той час вже повіяло вітром великих змін, який притнув когось щонайменше до землі, когось — покотив, як перекоти-поле, у далекі країни, а когось навчили знову і знову витрямлятися, не підкорюючись ніякій негоді.

Владислав Григорович, здавалося, опинився у рідній стихії. Бо йому ж хотілося проявити себе і як спеціаліста, і як особистість, а серце підказувало, що можливості для цього були майже необмеженими. Він одразу ж вдався до громадсько-політичного життя (спочатку це була організація «Добра воля», потім — демократичний рух «Народний фронт Криму»). За радянської влади все це було непросто. А мета тоді здавалася зрозумілою — розвиток суспільства гальмуєть комітартійна номенклатура та їїrudimentи і варто лише повалити тоталітаризм, як скута народна ініціатива активно запрацює на інтереси всього суспільства.

Та ось вже, здавалося б, і Комуністична партія на межі заборони, і громадські організації та партії ростуть як гриби після дощу і є можливість в них себе проявити, та ні ПЕВК, ні СДПУ(о) не викликають бажання співпрацювати з ними

довго і всерйоз, та й самі швидко втрачають свій авторитет, виконавши тимчасову функцію.

Лише на початку 2000-х років, ставши симпатиком «Нашої України», Владислав Григорович, здавалося, знайшов себе.

Увійшовши до лав партії, коли небо було помаранчевим від пра-порів, він, тим не менше, не уподібнився багатьом, хто зібраав свою часу з цієї грядки хороший врожай і одразу засів новий уже під іншим сонцем та активно почав паплюжити ідеали, які відкрили перед ними політичне майбутнє.

На мое запитання, яким бачить уроки Помаранчової революції, він зауважує:

— Недостатньо монолітна і згуртована команда, що діяла демократичними методами, не здатна була зреалізувати ті великі обіцянки, які і навертали до цієї політичної сили людей з найрізноманітнішим світобаченням. Кожен очікував від влади свого, і одне іноді суперечило іншому. Президент поводився так, ніби має чарівну паличку і ось-ось розпочне з її допомогою діяти. Та увесь цей романтичний флер скоро порушила «дама з косою», яка розпочала відверту боротьбу за владу і вже невдовзі стала заявляти з високих трибун про доцільність усунення діючого президента. Тож суперечності між намірами і реальними можливостями з часом уже перестали компенсуватися бездоганною патріотичною риторикою найпоряднішого і найбільш українського серед наших президентів. А можливо, саме через ці свої риси він і не зміг гррати міченими картами, як це роблять шулери, через що і виграють?

— Сьогодні ви відомий передовісм лідер ГО «Українська громада Криму». Розкажіть, що це за організація? Як ви прийшли до цього?

— Перш за все культурно-просвітницька, і звичайно ж, патріотична. Наше головне завдання — відродження і консолідація української громади. Хочу зазначити, що мое навчання в інституті, служба в армії

і робота проходили в російськомовному середовищі. Ale ж українська мова — це мова моїх матері і батька, також їхніх батьків. I тому мій шлях і дії є природними, хоча і не простирами.

Сьогодні для нас не існує питання про регіональні мови в Криму. Лише статус єдиної державної мови на безальтернативних засадах почав давати результати, як українцям перекрили кисень. Тож уже немає загрози, що в один прекрасний день Володимир Константинов може опинитися в ролі Миколи Азарова і йому доведеться вшановувати державну мову хоча б у такий анекдотичний спосіб. Отже, першими від опанування державної мови звільнили себе чиновники. Лише по-справжньому українська влада зможе нормалізувати ситуацію. До речі, в цьому році на День Конституції України я особисто завітав у приймальню Верховної Ради Криму до її голови Володимира Константинова та залишив йому в подарунок букварик «Українська абетка» та книгу «Мала історія України». Bo ж державний службовець такого рангу має знати державну мову та історію своєї країни. Поки що, на мій погляд, не вчить він українську мову, не шанує українську історію. A за нових обставин в цьому взагалі відпаде потреба.

— Відома ініціатива «дев'яти українських громадських організацій Криму», які клопочуться про надання українській мові на півострові теж статусу регіональної. Шо це, жест відчаю?

— У даному випадку важливо не те, як звучатиме офіційний статус мови, а те, з якою рвучкістю він втілюватиметься у життя. I якщо кримські громади байдуже до державної української, то і сті разів байдуже буде до української регіональної.

Позиція ГО «Українська громада Криму» полягає в тому, що українська мова має бути єдиною державною на всій території України. I не треба принижувати себе ініціатива-

ми щодо надання українській мові статусу регіональної в Криму. Для нас це не питання кон'юнктури, а принципова і послідовна позиція. Буде українська влада в Україні — українська державна мова набуде повноцінного статусу на всій території держави. A захищати свої інтереси треба не з допомогою зумисного приниження, а подібно тому, як роблять кримські татари. Ось заявив депутат Чубаров, що йому в парламенті потрібен перекладач, і стойте на своєму.

— Які українські громадські організації чи партії ви могли б назвати серед тих, що з ними ГО «Українська громада Криму» по дорозі?

— Передусім ми орієнтуємося на українські патріотичні організації. Це «Просвіта», «Меморіал», Спілка офіцерів України, Союз Українок, а також партії, які створювалися ще у 90-ті роки не під кон'юнктурою. Підтримуємо ми і газету «Кримська світлиця». Я гордий з того, що у важкий для неї час ми боролися разом. Do так званої об'єднаної опозиції в Криму ставлюся з першого. Участі у наших патріотичних заходах вона не бере і сприяє вирішенню багатьох для нас питань, у разі успішних виборів, ми від неї не очікуємо.

— Чи існує сьогодні загроза державній незалежності, і чого ми не маємо робити, щоб не втратити найдорожче?

— Не маємо допустити до влади ті сили, які задля цього готові на усе і це вже демонструють свою поведінкою. Bo для них розмінною монетою може стати і державна незалежність. Mусимо орієнтуватися на моральні критерії і патріотизм людей, яким вони притаманні, що здатні захистити національні інтереси держави.

— Чи можна, на вашу думку, любити ту чи іншу країну, піклуватися про її добробут, «згораючи» на роботі, і не любити її мову, історію, звичаї, традиції, хіба що за винятком борщу?

— Нас тривалий час підгодовували красивими абстрактними гасла-



ми, це було і за радянських часів.

Але настав момент, коли економічна, точніше, матеріальна складова

для багатьох посіла перше місце. Люди не відчувають реальної турботи про своє життя і навіть відкрито заявляють соціологам, що готові продати свій виборчий голос за незначну суму. Для багатьох ситуація сьогодні нестерпна, вона нарадує зубний біль, коли найбажанішою у світі є зневільняльна пігулка. I гріх кожному, хто в такий спосіб візьметься втішати людство. A якщо коротко: влада в Україні має належати українським патріотам, які люблять свою землю, українську мову, українську культуру, українську освіту, українські традиції. Така влада не буде діяти всупереч і на школу власному народові.

A у те, що можна любити країну і піклуватися про її добробут, не люблячи її мови, традицій, звичаїв, рідних для її громадян, не вірте. Треба передовсім любити цих людей, цей народ, що потом і кров'ю віками виборював свою незалежність, що сформувався як нація і утворив свою Українську державу. I всі «воріженки» наші мають пам'ятати, що український народ не дозволить зневажати себе на Богом даній йому землі.

Важливо, щоб українці Криму в цей відповідальний для країни час на парламентських виборах підтримали українські патріотичні сили. Я закликаю вас це зробити обов'язково.

Розмовляла Тамара СОЛОВЕЙ

ЮВІЛЕЙНИЙ ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ОЛЕКСАНДРА ГУБАРЯ

На кафедрі української філології Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського 7 вересня відзначили день пам'яті Олександра Івановича Губаря, відомого українського літературознавця, критика, публіциста, педагога, професора кафедри української літератури. В цьому році йому виповнилося 60 років. Учасник Великої Вітчизняної війни, один з ініціаторів заснування в Криму Товариства української мови ім. Т. Шевченка, він 56 років присвятив науково-педагогічній діяльності, більше сорока з них працював у ТНУ. Це не так уже й мало для однієї людини. Тисячі його колишніх студентів тепер і самі викладають українську літературу в різних куточках України, багато з них стали письменниками, журналістами.

З повагою згадує свого педагога учень і колега, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та історії української літератури Михайло Вишняк: «Олександр Іванович лекції не читав, а творив, знаючи літературу зсередини». Знайомі з 1958 року, вони обидва стають членами Національної спілки письменників України, разом обговорюють рукописи своїх книг, спільно ведуть



викладацьку діяльність і по дорожують. «Не чоловік, а «Кримвидав», — так охарактеризував професора Губаря М. Вишняк у циклі своїх віршів під заголовком: «Губаріада».

Олександр Губар прожив плідне життя, залишивши велику спадщину своїх робіт: опублікував понад 420 наукових статей та навчально-методичних посібників, автор 16 книг: 12 монографій, 5 — про П. Тичину, в тому числі написані в співавторстві з В. Гumenyukом та Г. Жуковським, підготував рукопис книги про трагедію таланту П. Г. Тичини, який історико-літературним нари-

сом «Глибока дружба течія» був виданий в 2009 році за сприяння Всеукраїнського інформаційно-культурного центру та дружини Майї Олександровни. «Ця книга необхідна студентам ВНЗ, любителям документалістики та широкому колу читачів, бо відкриває нові аспекти життя П. Тичини, — зазначив у своєму виступі завідувач культурно-освітнього відділу ВІКЦ Богдан Безкоровайний. — Вона не втратила своєї актуальності і нині».

Взагалі творчість Тичини стала провідною темою дослідницьких пошукув Губаря як науковця. Тичинознавець — це одна з граней його твор-

чості, починаючи із захисту кандидатської дисертації, що дозволяє значно розширити естетичні можливості слова за допомогою такої особливості поетики українських письменників другої половини ХХ століття, доля яких пов'язана з Кримом. Ця праця вченого за серію монографій: «Чорноморська хвilia», «Сучасні українські письменники Криму», «Земле моя кримська» удостоєна в 1996 році Премії ім. Степана Руданського Кримського фонду культури.

Міжнародні літературні зустрічі — третя грань творчості професора О. Губаря. Переплетіння слов'янських народів, єднання росіян, українців і білорусів, яке своїм

корінням сягає в далеке минуле, розкривається у книзі «Росинки дружби», написаній у співавторстві з Г. Жуковським. Одним із перших наприкінці ХХ століття О. Губар звернув увагу на українсько-кримськотатарські культурні взаємини. Він наголосує на давніх і плідних традиціях культур, взаємозагаченні двох народів. На цьому акцентував увагу в своєму виступі завідувач кафедри кримськотатарської філології ТНУ Ш. Юнусов. Він назвав професора Губаря «цементуючим началом» побудови дружніх стосунків двох народів. «Всі, хто спілкувався з Олександром Івановичем, не можуть посваритися між собою, бо дівіз його спілкування — «любити людину» цементом скріплював добре стосунки, а все, що поза цим, — наносне і нетривале», — додає редактор української редакції ДТРК «Крим» О. Польченко. Він згадує, як на телебаченні в передачі, присвяченій 105-й річниці з дня народження П. Тичини,

Міжнародні зустрічі — третя грань творчості професора О. Губаря. Переплетіння слов'янських народів, єднання росіян, українців і білорусів, яке своїм



ВІН ЗАПОВІВ НАМ СМІХ!

У 80-90-і РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ ГУМОРЕСКИ ПАВЛА ГЛАЗОВОГО ЗВУЧАЛИ З ЕСТРАДИ НА СТОЛИЧНІЙ СЦЕНІ ТА В СІЛЬСЬКИХ КЛУБАХ, ПО РАДІО І ТЕЛЕБАЧЕНЮ. БЕЗ НІХ НЕ ОХОДИВСЯ ЖОДЕН КОНЦЕРТ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ ТА ЧИТЦІВ-АМАТОРІВ. ЇХ ВИКОНУВАЛИ НАРОДНІ АРТИСТИ УКРАЇНИ АНАТОЛІЙ ЛІТВІНОВ ТА АНАТОЛІЙ ПАЛАМАРЕНКО. А ХТО НЕ ПАМ'ЯТАЄ СМИШНИХ І ГОСТРИХ ВИСТУПІВ АНДРІЯ СОВИЧИ ШТЕПСЕЛЯ І ТАРАПУНЬКИ? ЦІ МІНІАТЮРИ СТВОРЮВАВ ДЛЯ НІХ ПАВЛО ГЛАЗОВИЙ. ЇХНІ ПОВЧАЛЬНІ ФІЛОСОФСЬКО-МОРАЛЬНІ ВІСНОВКИ В КІНЦІ БАЙОК ТА УСМІШКОВІ ЦИТУВАЛИ В СІМ'ЯХ БАТЬКИ ДІТЯМ ЯК ЗАСТЕРЕЖЕННЯ, ЩО НЕ МОЖНА РОБИТИ І ЯК НЕ ПОТРАПИТИ В ХАЛЕПУ ЧИ КУМЕДНУ СИТУАЦІЮ. ЦЕ БУВ ПІК ПОПУЛЯРНОСТІ ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА-ГУМОРИСТА І САТИРИКА.



Павло Прокопович Глазовий народився 30 серпня 1922 року в селищі Новоселівка Казанківського району Миколаївської області в сім'ї хлібороба. Навчався в Новомосковській педагогічній школі на Дніпропетровщині, а після війни, демобілізований з армії, став студентом Криворізького педагогічного інституту. Там він познайомився з письменником-сатириком Остапом Вишнею і за його рекомендацією для розвитку художніх нахилів до гумористичного жанру літератури був переведений у Київський педагогічний інститут. Після закінчення в 1950 році філологічного факультету більше десяти років працював заступником головного редактора журналу «Перець», а потім – у редакції журналу «Мистецтво».

Без гуморесок П. Глазового не виходив у той період жоден з номе-рів цих журналів. Його художнє слово смішило і висміяло з добрим серцем, а було й, як зброя – гостре, влучне, іноді і дошокульне, розвінчувало все негативне і потворне, що заважало нам у житті. Він жартував з іронією до себе і любов'ю до людей:

*Я так люблю веселій сміх,
Веселі сміхи, що гріє всіх.
Переливаю в слово радість,
Яку в душі своїй зберіг.
І я щаслив, що пишу
Хорошим людям на потіху.
Ловлю в очах іскрини сміху
І довго в серці їх ношу.*

Павло Глазовий називав щирий сміх, який люблять усі – від малого до старого, чудесною штукою в житті і для життя, мистецтвом і науковою. Звідки ж береться такий сміх, який радує і тішить, від якого подих стає чистішим?

На літературно-музичному вечорі «Сміятися – лиха не боятися», присвяченому 90-річчю з дня народження П. Глазового, що відбувся в Кримській республіканській універсальній науковій бібліотеці ім. І. Франка, його організатори – працівники Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, кафедри української філології Кримського інженерно-педагогічного університету та бібліотеки спільно зі студентами сімферопольських вузів здійснили не лише ретроспективу творчої спадщини гумориста, а й проникли вглиб його сміхології.

Завідувач кафедри Ніна Грязян, науковим інтересом якої є фразеологія, зробила дослідження фразеологічних одиниць гумору П. Глазового, назвавши його комічний струмінь та етнографічний колорит, поєднаний з особистістю автора, багатим матеріалом для наукових лінгвістичних робіт студентів. На конкретних прикладах цитат із сюжетів поета вона проаналізувала використання і вправне обігравання ним натяковості стрижневих компонентів та образів традиційних



П. П. Глазовий – 90 років від дня народження

фразеологічних висловів, прислів'їв і приказок у нових лаконічних словотворах, які викликають сміх, іронію, сатиру і сарказм.

Артист розмовного жанру Аркадій Вакуленко, який багато років виконував на естраді гумор П. Глазового і був знайомий з ним особисто, розповів:

— Я приїжджав до Павла Прокоповича додому з магнітофоном і читав вголос на кухні його гуморески та байки, а він слухав і сміявся, аж слози текли з очей.

Цьому народному українському гумору в обробці великого майстра аплодували в Москві та Прибалтиці, на багатьох сценах України і Криму. П. Глазовий надав А. Вакуленку право бути першим виконавцем гуморески про путівку в Рим. Її він і прочитав на вечорі, відкривши своєрідний марафон гумору П. Глазового перед мікрофоном. Його твори рекламивали співробітник Кримського республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти Павло Власенко і студентка режисерського факультету Кримського університету культури, мистецтв і туризму Алла Узлова, а студентка естрадного відділення цього університету Ольга



вечорі говорили про велику життєву філософію байкографії П. Глазового, його усмішок, що видані збірками «Сміятеся, друзі, на здоров'я», «Щоб вам весело було», «Веселий світ і чорна книга» та інші. Вони демонструвалися на оформленій у бібліотеці виставці. Стояла серед них на полиці і книга прози «Листи до друга в США». Це розповідь про дружбу з доктором медицини Євгеном Стецьківим, зятем українського композитора Василя Безкоровайного, який у період Другої світової війни емігрував за кордон і в останні роки свого життя працював і творив музику в США. Познайомив П. Глазового з ним народний артист України Дмитро Гнатюк. І з того часу Є. Стецьків, який заочно давно був шанувальником творчості видатного українського гумориста, став її популяризатором серед української діаспори світу. За це його, лікаря-анестезіолога, називали сміхотерапевтом.

У Сімферопольському науково-творчому товаристві композитора Василя Безкоровайного є три компакт-диски із записами гуморесок Павла Глазового у виконанні Євгена Стецьківа, сказав мені його голова, заслужений працівник культури України Богдан Безкоровайний. Їхня дружба тривала чотирнадцять років – з 1990 до 2004 року. Євген і Неоніла Стецьківи зберегли понад 160 листів поета до них і після його смерті передали їх оригінали у Міжнародний фонд ім. Павла Глазового в Києві.

Якщо поетів називають солов'ями, то себе П. Глазовий уподоблює з грибом, «який порою грозовою серед дороги вироста, асфальт ламає головою, гудрон плечима розгорта».

*Коли у мене на моголі
Чудесний виросте будяк,
Хотів би я, щоб друзі милі
Про мене згадували так:*

*Ти пам'ятаєш Глазового?
Неваже забув? Це ж той Павло,
Який життя прожив для того,
Щоб людям весело було.*

Творчість видатного сатирика із скарбами розмовної мови, перлинами народної мудрості та рисами анекдоту і нині сучасна, відображає веселу вдачу і влучний гумор українського народу.

Валентина НАСТИНА

**МОВА І ЯЗІК**

Розмовляє наша Мова
З Русським Язиком.
— Ми с тобой, — Язик говорить, —
Не в ладах живем.
Опечален мой двуглавий,
Мой родний орел
Тем, что ныне в Україні
Мало русских школ.
Малышей рускоязычных
Надобно беречь.
Ты же знаешь, как их портит
Неродная речь.
— Отако! — каже Мова. —
Я ж сестра твоя,
То чому ж російським діткам
Шкодитиму я?
І чого тоді свариться
Мові з Язиком?
— Да пойми, — Язик говорить, —
Речь же не о том.
Ты же знаешь, сколько русских
В Україні есть.
И других рускоязычных,
Всех не перечесть.
— А вони, — питає Мова, —
Звідки прибули?
Ми єюди їх вербували,
Чи за чуб тягли?
Чом твої російськомовні
Прагнули весь час,
Щоб не стали їхні дітки
Схожими на нас?
Від столиці України
До найдальших сіл
Залишалось менше й менше
Українських шкіл.
— Ну так чо ж? — Язик питає.
— Я для всіх родній.
Я — Тургенев, Достоєвский,
Пушкін и Толстой.
— Не хвилюйся, — каже Мова, —
Ми шануємо їх.
Ти поглянь на руськомовних
Діточок своїх.
Подивися на модерну
Молодь у містах
Ta послухай краєм вуха,
Що в них на устах.
Що їм Пушкін? Що Тургенев?
Що для них Толстой?
Ta для них уже Й Чапаєв
Більше не герой.
Знаєш, скільки тут про нього
Наплели гидот?
Петъка, Анка і Чапаєв —
Пошлий анекдот.
Про Тургенева й Толстого
Навіть річ пуста.
Де ти бачиш їхні книги?
Хто тут їх читає?
Від еротики й порнухи
Аж тріщать ларки.
Все ж то творять доморослі
Наши «рускаки».
Ти у нас російськомовну
Пресу переглянь.
Чим напотанта й набита
Ta газетна дрянь?
Уяві, що твій Тургенев
Прочитав би те,
Що братва російськомовна
Про жіночок плете.
Як смакує походеньки
Беззоромних дам.

Він сказав би: — Это мерзость,
Это стыд и срам...
— Ты права, — Язик промовив.
— Слушай мой ответ.
Мне от этих щелкоперов
Тоже жизни нет.
Прикрываясь русской речью,
Этот гнусный сброд
Презирает в равной мере
Мой и твой народ.
Я скажу тебе по-братьски,
Истину любя:
Ты, сестра, от этой мрази
Береги себя.
Защищайся, отбивайся,
А не то — капут...
И тебя они угроют,
И меня сожрут.

Павло Глазовий

— Ну спасибі, — каже Мова, —
За такі слова.
Триста літ мене давили.
Але я — жива,
Бо мене оберігає
Божа благодать.
Правду кажуть: Бог не видасть —
Свині не з'їдять.
КУХЛИК
Дід приїхав із села,
Ходить по столиці.
Має гроші — не мина
Жодної крамниці.
Попросив він: — Покажіть
Кухлик той, що скраю.
Продавця: — Што? Чево?
Я не панімаю.
— Кухлик, люба, покажіть,
Той, що збоку смужка.
— Да какож же кухлик здесь,
Если его кружка!
Дід у руки кухлик взяв
І насутив брови:
— В Україні живете
Й не знаєте мови...
Продавця теж була
Гостра та бідова.
— У меня єсть свой язик,
Ні к чemu мне мова.
І сказав їй мудрій дід:
— Цим пишатися не слід,
Бо така сама біда
В моєї корови:
Має, бідна, язика —
І не знає мови!

САМОВБІВЧА КРИТИКА

Як зібралися мисливці
на свою зльті
похвалитися, що мають
успіхи в роботі,
хтось притяг туди на шворці
зайчика живого
і в президії куточок
відвели для нього.
Посадили для потихи,
мов якусь персону.
А зайчисько, опинившись
біля мікрофону,
взяв та й крикнув:
— Я всю правду
викажу на зборах!

Витрачаєте даремно
ви державний порох,
бо на вовка боїтесь
вийти полювати.
Вам би тільки шкуру здерти
з бідного зайчата...
Тут президія гукнула:
— Все це не до діла! —
А увечері зайчиська
колективно з'їла.
Перед тим, як кухар з нього
мав зробити биточки,
він вигукував: — За правду
постраждав, браточки!
Все це так воно, звичайно.
Тільки ж мало толку —
говорити тому правду,
хто має двостволку.

ЛІХА ЛІЧИНА

— Де тобі найкраще жити? —
вовк тхора питає.
— Чи у горах, чи на полі,
чи в зеленій гаї?
Той отвітів: — Гай і гори —
то місця все гарні,
та найкраще поселятись
поблизу пташарні.
Так міркує-метикує
і лиха лічина:
де набити пельку легше —
там і батьківщина.

УВ'ЯЗНЕННЯ

Тягне дама зоопарком
на шнурку барбоса.
Став барбос той біля вовка,
подивився скоса:
— Так і знав, що ти у клітку

Павло Глазовий ГУМОРЕСКИ

вскочиш, розбишако!
Я ж на волі, їм що хочу
і сплю собі м'яко.
Вовк зубами кланув люто:
— Нічого гордиться!
Межи мною і тобою
незнанча різниця.
Я живу в кутузі,
а ти — на матузці.

ПРИСЛУЖНИЦТВО
Хворий вовк побиту пижу
віткнув з лободи
і заскиглив до овечки:
— Принеси води!
Занедужав я, потрапив
у лиху біду.
Дай написитися, а їжу
я вже сам знайду...
— Бе! — овечка відказала. —
Діло це ясне:
як нап'ешся — знайдеш їжу:
проковтнеш мене...
Ворогам служити може —
додамо в кінці —
той, у кого менше мозку
аніж у вівці.

ГАСЛА
Запишалася чорна гава:
бутерброд у неї є!
Примостилась на гілляці,
булку з маслечком клює.
Раптом вибігла лисиця
із зеленого гайка,
заховалася в травиці
і торжественно гука:
— Хай живе любима гава!
Смерть орлам, а гаві слава! —
Гава слухає, радіє,
втору дзвібла задира,
і, не знаючи, що діє,
враз як вигукне: Ур-ра!
Булка з маслом з гілки ляп!
А лисиця її хап!..
Хто кричати вміє гасла,
не сидітиме без масла.

ВИСОКА ЦИФРА
— Чом ти, півнику, повісив
голову свою?

— Утомився, —
каже півник,
— рано устаю.
Наш завфермо
аж в область
двинув папірець,
що одержить від несучки
двісті штук яєць.
Що йому? Писнув бумажку
та прибив печать,
а мені трудиться треба
щоб не підкачати.

ПОГРОЗА

Каже голка солов'єві:
— Вчора ти не тъхав,
а кувікав поросяtkом,
верещав та рохкав...
Соловей признавсь: — Буває
всяке на естраді.

Я учора на свинячій
виступав нараді.

Кнур сказав мені:

— Як тільки
не таке щось тъхнеш,
я тобі такого всиплю,
що на місці здохнеш.
Я кувікав, рохкав, хрюкав,
верещав щосили,
і концерт прошов нормальну —
свині похвалили.

НЕ ВМЕР ДАНИЛО

Раз Данилові товариш
Каже: — Оце маєш!
Оженився і сам собі
Штани зашиваєш.
— Що? — обурився Данило.
Ти верзеш дурницю!

Де штани? Я зашиваю
Жінчину спідницю.

СЕМЕНОВЕ СОБАЧА

— Мав я, куме, собача —
Ну, на всю округу!
Узнавало по очах
Злодія, хапту.
Як зустрінє десь того,
Хто хапає, краде —
Загарчить, аж зашкварчить,
Тут же і насяде.
— А куди ж те собача
Діли ви, Семене?

— Та продав, бо почало
Кидатись на мене.
СПІ СПОКІЙНО
Ішов п'яній через швінтар

Та згадував маму,
І ляпнувся, зазівавшись,
У свіженьку яму.
Повернувся вправо, вліво,
Маонув руками.
— Гвалт! Рятуйте! — розкривався.
— Витягайте з ями!!!
Мимо тупав по стежині
Хтось іще п'яніший.
— Держи, — кричить, — хвіст трубою
І носа не вішай!
З ями голос умоляє:
— Я ж тебе благаю...
Кинь мотузку!
Тут же сиро!

— Я ж тут замерзаю...
Верхній в яму заглядає:
— Що ти розходився?
Врізав дуба — спі спокійно!

Чого ж ти розрився?

ЛЕЛЕКА

З пологового будинку
Повернулася мати.
— Тобі, синку, — пита батько, —
Сестру показати?

— Звідкіля ж вона взялася? —
Питає хлоп'яtko.

— Нам приніс її лелека, —
Пояснює татко.

Хлопчик дивиться спідлоба,

Крутить головою:

— Звідкіля ж у нас

лелеки

Візьмуться зимою?

Всі лелеки полетіли

В Африку далеку...



Краще, татку, ти спочатку
Покажи лелеку...

ДЕ БЕРУТЬСЯ ДІТИ

— Де взялися ми? — онуки
Спитали в бабусі.

А бабуся пояснила

В старовиннім дусі:

— Тебе знайшли у капусті,

Тебе — в бараболі.

Тебе знайшли під вербою,

Тебе — на тополі.

Тебе знайшов на соломі

Біля клуні татко...

І тут раптом обізвалось

Якесь онучатко:

— От сімейка, так сімейка!

Хоч тікай із дому!

Хоч би одне з'явилось

На світ по-людському...

ЯК ДВІ КРАПЛІ

В зоопарку кажуть бабці

Веселі вчутча:

— Ота мавпа дуже схожа

На нашого тата.

— Не балакайте такого,

Бо буде вам лихो!

— Але ж мавпа не почула,

Ми казали тихо...

ПРЯНИК

— У вас зуби є, дідуся? —

Онучок питає.

Дід журавливо посміхнувся:

— Вже давно немає...

Це почувши, хлопченятко

Зраділо без краю:

— Тоді пряник потримайте,

А я пострибаю!

ІМЕНИНИ

Зібралися якось гости

В Козолупа Мини —

Випивали, відзначали

Його іменини.

Вийшов Міна із-за столу,

Взяв за руку тітку,

Та й пустився вибивати

Громову чечітку.

Раптом хлопчик-п'ятиліток

Вскочив у кімнату.

— Там тебе до телефону

Викликають, тату!

— Бач,



НЕХАЙ ЖЕ НІКОЛИ НЕ ЗГАСНЕ

ТВІЙ РІД!

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Можливо, тому кожен із поважних гостей, що вітали караїмів із відкриттям виставки, вважав за доцільне використати її назву: «Слід малого, але гордого народу», а у пісні-гімні, який виконала керівниця Федерації прекрасна співачка Тетяна Іллівна Шайтанова, мов заклинання, рефреном звучав ряжок: «І пусть никогда не иссякнет твой род!»

Втім, як на мене, значно доречніше було би вжити слово «нечисленний», і тоді б я додала: але великий своїм духом, усвідомленням важливої історичної місії, великий своєю душою, яку караїми охоче розкривають для кожного, хто готовий зробити їм крок назустріч.

Представник Рескомітету у справах національностей та депортованих громадян, кримський татарин за національністю, зауважує, що 95% караїмських слів схожі на його рідні. Та чи добре це, чи просто пройшовся по мові каток асиміляції? І взагалі караїми почали вивчати рідну мову лише два роки тому, завдяки одному із членів Федерації, який теж за освітою – не науковець-мовник. Ось так відсутність у природі будь-яких базових мовних знань і відчиняє шлюзи для запозичень. А хтось вже готовий і заприсягнутися, що й народу такого насправді немає, просто добирає свій час таке собі плем'я напівівеїв-напівтатар. Подібне чули про себе і українці – «малороси», що користуються зіпсованою російською мовою». Тож увага! Панове депутати, з вашим новим сумнозвісним законом про використання регіональних мов, зізнаєтесь відкрито: вам не болить те, що болить караїмському народові? А якщо болить, то що ви збирайтесь заподіяти для збереження їхньої мови, яка чи не щодня, мов квітка-ромашка, втрачає по одному своєму пелюсточку: «Любити – не любити...» А як же насправді? Якщо і люблять, то лише в тих межах, в яких ці любові не завдає нікому клопоту. Тож, помиряї собі тихенько, але не просі від донора, ні анестезії, маленький гордий народе! А ми тобі раз за увесь час цього існування у Кримському етнографічному музеї виділимо під виставку залу, і даруй, що презентація аж на четверту годину і вже не лишатиметься часу ні на шире спілкування, ні на огляд експонатів – галопом по європах! До речі, можете повернутися сюди завтра, тільки вже за 8 грн. з кожного! Те ж саме і для журналістів, якщо ті не встигли вислухати урочисту частину і водночас з цікавими людьми поспілкуватися. У музею – своє життя, свій графік. Депутати ще, певне, догулюють канікули, які, до речі, вже скінчилися, а тому сказали своє вагоме слово сюди не заві-

тали. Та і що сказати? Про те, як вбліювають вони за мову сусідньої нації?

І все ж таки для членів Федерації подія стала надзвичайною. Поперше, тому, що впоралися, площа залі не «гуляє» – поряд з експонатами – фотографії будинків караїмів, портрети їхніх видатних людей. Тут і кенаса, яку вже стільки років державні структури обіцяють повернути караїмському товариству, така гарна, мальовнича. В одній із експозицій – справжній раритет – дерево-волюційне свідоцтво про шлюб. А ось гордість караїмського народу – стенд із книгами, створеними досить скромними силами, що тим не менше користуються попитом не лише в Криму, але і за кордоном.

А це серед почесних гостей поважного віку – Емілія Лебедєва, яка охоче подарувала «Рецепти караїмської кухні» усім кримським господиням. Поряд з нею – відомий кардіолог Ліля Кісір, котра сорок років мала за туторботу те, як б'ються

му зібранні лише з вуст генерального директора ДО «ВІКЦ» Владислава Єрмакова, виступ якого дещо засмутив членів Федерації. Болідслав Енверович вчоргове закликав до об'єднання двох караїмських товариств: Федерації і Асоціації. А остання ж не тільки не взяла участі в підготовці свята, навіть не відреагувала на офіційне письмове запрошення і не направила сюди жодного свого представника.

Конфлікт між товариствами виник давно, загострився через ситуацію навколо святої для караїмів землі Чуфут-Кале, неподалік Бахчисарайя, де свого часу у садибі відомого східнознавця караїма Фірковича Асоціація мала джерело туристичного бізнесу, діяльність якого не була підкріплена дозвільними документами. Закриття кафе і стало яблуком розбрату поміж Асоціацією і керівництвом Заповідника, яке ввело деякі обмеження на відвідування караїмами цієї території. Федерація на відміну від Асоціації на конфлікт із керівництвом Заповідника не пішла, уклала з ним угоду, згідно з якою і одержує послуги. Ось чому нагадування про об'єднання тут і не було зустрінуте оплесками.

Насамкінець гостинні караїми ви-



набір якостей, який дозволяє Раїсі Яківні творити чудеса. І допомагає їй в цьому не добра фея, а копітка наполеглива праця, яка потім забувається, хоча без неї не було б і нічого іншого.

Дні караїмської культури не випадково святкуються першою вересневої декади – це переддніє караїмського нового року. Саме до нього і було приурочено виставку. А ще день її відкриття, 5 вересня, збігся із 70-річчям від дня смерті Раїсіного дідуся Марка Яковича –



наші з вами серця. Ще не забули присутні і колишню голову Федерації Олімпіаду Горюнову. Але місце її вже не на стільці, а на портреті.

І хочеться вигукнуть: не поспішайте у той віртуальний світ, ви ще дуже потрібні своєму народові, потрібні нам усім! Ось виступає Федір Айваз – навіть на запрошення він не наважується говорити свою караїмською мовою. Лише зізнається, що плекає-таки надію на ухвалений закон про мови, на те, що він даст поштовх для розвитку його рідної: «Адже ми знаємо українську мову і любимо її, і свою хотіли б знати теж...»

Чоловік не розуміє, що сьогодні зовсім не українська мова є суперницею караїмській, і пролунала вона на цьо-

ставили на стіл свої національні страви – різноманітні пиріжки, по-особливому приготовлені варені яйця та кисломолочний хмільний напій із фруктами. А Тетяна Шайтанова все ще не вдавалася перевести подих: вона то давала інтерв'ю, то приймала привітання, маючи вже вітальні адреси від голови Ради міністрів Криму А. Могильова, Постійного Представника Президента України в Криму В. Плакіди, міністра освіти і науки, молоді та спорту В. Дзоз, а з іншого боку, стежила за тим, щоб задоволеними були і гости, і її товариши по Федерації. Хоча могла б особливо і не хвилюватися – при такому заступникові, як Раїса Пчельнікова, за всі внутрішні питання можна було быти спокійною. За кипучої енергії відданість справі, помножена на відповідальність, – це приблизно той

це від нього в онуки караїмське виховання, яке взагалі домінує у цьому змішаному роді. Тому, вшановуючи свій народ, Раїса Пчельнікова у той же час встановував і пам'ять дідуся, який подарував їй це важке щастя – бути караїмкою. У залі серед поважних гостей сиділи і її тіточки, а у кутку, де була представлена традиційна караїмська вишивка, красувалися роботи і бабусин, і мамин, і її власні.

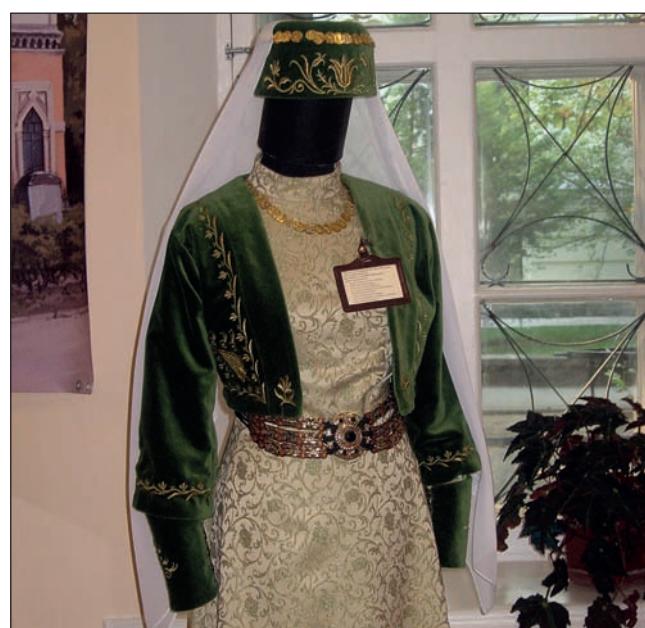
– Для нашої вишивки, – пояснює вона, – притаманні мудрі вислови, ну, скажімо: «Чужого не шукай, свого – не губи», а ще вишивальниця залишає вензель свого роду.

В тому, що левова частка підготовчої роботи лягла на Раїсіні плечі, я навіть і не сумнівалася, це підтвердили і працівники музею. Але робить вона це не для того, щоб, як кажуть, підвищити свій рейтинг та комусь довести свою незамінність, – просто ця діяльність стала часточкою смислу її життя, особливо з тих

Неодноразово спостерігалася, як вшановували кримські татари пам'ять генерала Григоренка, чула, як матері пояснювали діткам, що він – герой, який дуже багато зробив для їхнього народу. Для них цей правозахисник – уособлення всього найкращого, пов'язаного з Україною. Тож і останній День незалежності не обійшовся без віршика про славетного генерала з вуст однієї з найменших учасниць мітингу.

Але ж вакансії на безсмертя не перевелися й сьогодні!

Тамара СОЛОВЕЙ



«І ДИВЛЯТЬСЯ З ТЕМНИХ НЕБЕС ЗАГИБЛІ ПОЕТИ Й ГЕРОЇ...»

Цього разу День незалежності України мені пощастило зустрічати з Лялею Лісовською — внуокою легендарного письменника-холодноярця Юрія Горліса-Горського. Її дід був справжнім воїном і творцем потужного патріотичного міфу, який у свою чергу суттєво впливув на масштаби збройного опору в Західній Україні в 1942–1954 роках. Ми з Лялею не бачилися два роки, за цей час вона встигла зробити чимало доброго. Не лише доглядала свою тяжко хвору маму (дехто вважав — хвору безнадійно), але й... продовжила її життя. Після довгого і марног очікування на донорську печінку, коли стало зрозуміло, що далі зволікати вже не можна, Ляля без вагань віддала найріднішій людині частину своєї... I цим довела, що у її жилах також тече козацька, холодноярська кров, — така ж, як і в діда.

Зовні вона мало змінилася, така ж симпатична й усміхнена, в українському народному одязі, ну прямо чоркащанка початку минулого століття! Враження від зустрічі були б ще кращими, якби нас не розділяв певний мовний бар'єр. Але й за таких обставин піднесений настрий не покидав нас. Думаю, зрозуміло чому — і для мене, і для Лялі Лісовської День незалежності був справжнім святом. Я любив Горліса-Горського, високо цінував його внесок в українську справу, а вона була його достойною онукою, хай там навіть і англомовною... Щоправда, цього разу Ляля вже краще розмовляла українською, її би ще добре вчителя та україномовне середовище...

Якраз за це середовище досі голодують українці в Києві, одному з них, Леоніду Тертичному, я навіть дав псевдо «Холодноярець». Черкащанину притнілася мама, у минулому — вчителька української мови, яка померла 12 років тому. Але уві сні вона просила сина приєднатися до голодуючих, і син виконав її прохання. Не було б роману «Холодний Яр», не було б такого другого імені (цілком заслуженого) у Леоніда Тертичного. Йому воно сподобалося. Бо хто ж буде проти такої високої оцінки скромних заслуг голодувальника? Хай пробачить мене читач за такий ліричний відступ, але він опосередковано підтверджує великий внесок Юрія Горліса-Горського в нашу

літературу, а заодно — в багатошу палітурі українського опору.

* * *

Тут хочу трохи порадувати наших читачів: донька Юрія Горліса-Горського (і мама Лялі) Леся Лісовська зараз працює над повістю «Козак із зірок». Мене заінтригував навіть початок твору:

«...На космічній станції, що знаходилась високо на орбіті блакитної планети Земля, відчувалося якесь незвичне хвилювання. Її мешканці, багато з яких прибули сюди із далекої галактики Ксилон, готувалися до візиту представників Вищої Ради. Старішини прибули до місця проведення конференції сповнені спокою, задоволено киваючи головами, споглядаючи пишну рослинність, яка оточувала їх на голодеку (симулятор голографічних образів). Вони зібралися півколом біля капітана і старших офіцерів, до яких також приєдналися посли із деяких сусідніх галактик. Атмосфера була дещо напружену, адже на порядку денного стояли важливі питання. Під загрозою було саме існування маленької планети, яка знаходилася під ними.

Дискусія велася теперично; земний же спосіб спілкування давно вимер, а це були високорозвинені істоти, яких зазвичай можна зустріти у п'ятому вимірі. Хоча, звичайно, за бажанням вони могли переходити і в інші виміри. Всі були дещо стривожені.

«Про що ви хочете повідомити?» — запитав вер-

ховний старішина.

«У двох містах краю під назвою Японія вибухнули атомні бомби. Руйнація жахлива! Технологічну інформацію було передано у цю модальність занадто рано. Духовно людство ще недостатньо розвинене для правильного поводження з атомною енергією. Якщо вони продовжуватимуть у такому ж дусі, то самі себе знищать протягом двох поколінь, а то й швидше...» «Це серйозно», — зауважив член Ради Аташа. «Яких заходів можна вжити?»

«Головну директиву скажувати не можна», — відповів Серон з Пріона. «Ми не можемо відкрито впливати на їхні рішення. Ми, звичайно, скерували їх у правильному напрямку протягом їхньої еволюції, телепатично передаючи їм інформацію про нові технології відповідно до рівня їхнього розвитку, але використовувати цю інформацію чи ні — то вже їх власний вибір і ми не можемо на них впливати. Це планета вільного вибору».

«Але ж вони самі себе знищать! А це вплине на решту населення Космосу, що, у свою чергу, позначиться на багатьох галактиках!» — прозвучало від члена Ради, який не зміг приховати свого збентеження.

«Так, це можливо». Питання розглядалося ще певний час і, зрештою, Рада пішла на перерву, щоб повернутися до обговорення згодом.

На наступному засіданні на першому плані знову була стурбованість за землян, які самі нічого не підозрювали. Обговорювалися різні раси, які, здавалося, досягли передового рівня розвитку, проте не вдалося підібрати жодного задовільного варіанту. В ході роботи надійшло повідомлення, що рішення знайдено у віддаленому куточку Космосу, де проживала древня та високоосвічена раса, значно розвиненіша від присутніх тут.

Знайдене рішення викликало полегшення серед учасників конференції і всі погодилися з його мудростю.

«Звичайно ж, як це ми не додумалися до цього рані-



ше?» — вигукнули всі одночасно.

А рішення було простим. Замість того, щоб втрачатися ззовні, чому б не зробити це зсередини? Таким чином не порушувалася б головна директива, а успіх майже гарантований. Відтак почали відбирати добровольців, які б прийняли людський образ на планеті і, використовуючи власні високі частоти, підвищили частоту всієї планети, поширюючи серед населення нову ідею про те, що, можливо, всі ми походимо з одного Джерела, тому значно краще об'єднатися, аніж воювати і знищувати одне одного...»

Вже заінтригований, читач? Далі буде ще цікавіше:

«Серед багатьох країн і народів, до яких прибули такі добровольці, була земля під назвою Україна, на якій ми й зосередимося. 1946 рік за їхнім часом був роком масового припливу. В Україні вже проживав один із космічних братів під прикриттям (він нічого не пам'ятав про свій космічний дім), — його земне ім'я було Юрій. Він був одним із вільних козаків ще з часів російської революції, коли Україна раптово стала вільною та об'єдналася з надією побудувати нову демократичну країну. Юрія супроводжував його астралічний провідник Рон, який був відомий як один із найбільш здібних ангелів-проводників, але у цьому 1946 році він почав відчувасти вітому; Юрію була потрібна сильніша допомога, адже він знову і знову опинявся в екстремальних

ситуаціях. Рону доводилося максимально підтримувати свої навички, щоб не дати Юрію померти. Юрій був безстрашним, — справжній бунтар. Його брати-козаки дивувалися його майстерності в смертельних супітках; його псевдо було Залізняк і заслужив він собі таке ім'я в боротьбі за свободу своєї країни.

Під час повстання в Холодному Яру (козацький анклав в Україні південніше Черкас, що віками служив притулком для українців від ворожих армій) перемогли більшовики. Це був 1920 рік, коли в Холодному Яру було страчено козаків, що й стало причиною вічної скорботи для Юрія; після поразки України у війні з більшовиками він став журналістом та письменником. Люди в Холодному Яру були більш освіченими, можливо, тому, що рівень магнітних частот цього краю був надзвичайно високим. Це було місце древніх, давно забутих цивілізацій. Крім того, деякі вчені висунули теорію, що багато тисяч років тому в цьому районі впав метеорит, що й стало причиною утворення глибокого яру...»

* * *

Мабуть, на цьому й зупиняється. А то пані Леся буде гніватися за те, що застало легідь переповіда зміст твору. Але я, коли почав читати «Козака із зірок», чомусь пригадав слова з пісні: «Це дивляться з темних небес загиблі поети й герої...» Не знаю, чи Леся Лісовська знає цю пісню, але тут явно перегукуються теми. Вдруге я згадав про «загиблих поетів і героїв», коли ми зустріли на

площі Ринок Юрія Шухевича з дружиною. Подумалося: внучка відомого письменника і син легендарного командарма УПА Романа Шухевича... Символічна зустріч, хіба не так? А потім до нас підійшов молодий літератор і сказав, що на вибір його літературного псевдоніма «Чорнота» також вплинула неперевершено-патріотична книга «Холодний Яр...». А потім ми дізналися, що в Сполучених Штатах також є місцевість «Холодний Яр», де тренуються і відпочивають українські пластуни. До речі, помітів: коли літні львів'яни дізнаються, що перед ними внучка письменника-повстанця, то неодмінно прагнуть пригорнути її до себе і поціluвати. Це було два роки тому, подібне повторилося й зараз. Один з таких моментів я зафіксував на фотоплівку... Додам, що незадовго до Дня незалежності Ляля Лісовська побувала в закарпатському селищі Ясінія — свого часу воно було «столицею» Гуцульської республіки. Такої ж бунтівної і волевільної, як і Холодноярська. Ляля гостювала у нашого давнього передплатника Юрія Тимчука, який є... внуком міністра лісогосподарства цієї республіки. Скільки ж героїв, дивлячись на нас із небес, радіють, що нашадки не забули про справу дідів-прадідів, та ще й налагоджують контакти між собою!

...Коли вже вечоріло, Ляля попросила, щоб я сфотографував її на балконі дому № 5 на площі Ринок, де колись жив і працював над книгою її дід Юрій. Жив до того часу, поки у 1938 році не загравли повстанські сурми, і він не вишивав на допомогу братам-закарпатцям. Тоді Закарпатська Україна довго не притрималася — впала під натиском угорських окупантів... Але нині Закарпаття у складі соборної України; а від хортистської Угорщини лишився тільки клапоть... І ми вже святуємо 21 річницю Незалежності найбільшої країни в Європі. Звичайно, Україна переживає нелегкі часи... Вона потребує нашого захисту, і цо місію треба виконати з честю. Ми не маємо права осоромитися, бо на кожного з нас «дивляться з темних небес загиблі поети й герої...»

Сергій ЛАЩЕНКО





«ДЯКУЄМО ЗА УРОК, ЛЮДМИЛО ПАВЛІВНО!»

У житомирянки Людмили Павлівні Толкачової було дві мрії — бути лікарем і бути вчителем. І так сталося, що обидві ці мрії здійснились. Працювала спочатку фельдшером після закінчення медичного училища, але змушена була через певні обставини змінити цю професію.

У 1986 році вона закінчила Сімферопольський державний університет (нині — Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського) і до 2010 р. працювала заступником директора з навчально-виховної роботи — спочатку у Красногвардійському районі, а з 1997 року — у Севастополі, на Північній стороні, в гімназії № 5 ім. Лесі Українки.

Людмила Павлівна роз-

повідає, що найбільший вплив на формування її як особистості мав материн брат, який мав три вищі освіти та обіймав високу посаду. Його слова: «Дуже буде мені прикро, коли твої діти не будуть знати материнської мови» глибоко запали в душу і розум. Коли вона поцікавилась своїм родоводом, то виявилося, що її батько не був росіянином: після розкулачення вони тікали з Сибіру і у якогось чиновника дописали до прізвища «ов» та лише тоді змогли безпечно віїхати в Ставропольський край. Дізналась вона і про те, що всі її предки були запорозькими козаками.

Дядько радий був, що вона стала вчителем і саме української мови і літера-

тури, і дуже тішився, що її дитина теж говорила українською мовою.

Людмила Павлівна впевнена, що людина повинна бути щасливою не тільки там, де живе, а й там, де працює. І праця, окрім зрозумілого навантаження, повинна приносити певну насолоду. Її тішить, як діти зустрічають перед уроками, як проводжають. Коли діти виходять після дзвінка з класу і кажуть: «Дякуємо за урок!» — мабуть, найбільшого щастя і немає. Робота з дітьми — така, яка не дає відчувати свій вік.

При вивченні літератури можна більше поговорити з учнями, краще пізнати психологію дитини. Відповіді дітей багато дають — можуть навіть показати, що було помилкою вважати дитину сором'язливою чи нетовариською, і та демонстрації знань з предмета відкриває досі невідомії свої потенційні можливості.

Вчителька розповідає, що дуже любить творчість Івана Багряного, Павла Загребельного. Пригадує, як Михайло Стельмах описує суннички чи як Михайлік рятував перепілочок. Коли читає перед дітьми, як рубали ялинку у творі Михайла Коцюбинського, то сльози з'являються на очах і вчителя, і дітей, і вона має внутрішнє щастя, коли бачить, що й діти пережива-

ють разом з нею. А яке світле милосердя, співчуття, любов до природи у творі Юрія Збанацького «Дике козеня»! «Красне письменство може змінити дітей на краще», — впевнена Людмила Павлівна.

Її учні гарно здають зовнішнє незалежне оцінювання, і всі вступають до вищих навчальних закладів. У всеукраїнських конкурсах і мовних олімпіадах брали участь Настя Новік і Ліля Тополюк, Влад Черненко прекрасно декламував вірші Ліні Костенко, Тараса Шевченка.

Успіхи учнів, відчуття внутрішнього щастя від гармонії із зовнішнім дають сили — хочеться жити і працювати для дітей, які не дають старіти своїми усміхненнями обличчями, що підтверджують готовність до уроку.

Ці сили надихають працювати в школі не «від дзвінка до дзвінка», обміноватись із колегами довідом та інформацією, бувати на відкритих уроках — у колег, навіть початківців, завжди можна собі щось взяти і використати в навчальному чи виховному процесі.

Вчителька каже, що в одязі, який вона вишила, її внучка була на святі Першого дзвоника для перших класів гімназії.

Більше 10 років Людмила Павлівна співала в хорі

педагогів «Ніжна тайна», керівником якого була Тетяна Євгенівна Яиченя. Колектив мав чималий репертуар з народних і авторських пісень. Співали в Українському культурно-інформаційному центрі в Севастополі, в Сімферополі у краєзнавчому музеї, в міському театрі ім. Луначарського, в Києві на Міжнародному жіночому форумі у 2000 р. — звідти фото на згадку з нашою улюбленою співачкою Ніною Матвієнко.

Із задоволенням педагоги ходили двічі на тиждень на репетиції хору, бо знали, що несуть своїми піснями радість людям. Виступали і на шкільній лінійці перед батьками та учнями, телерадіокомпанія «Бриз» ВМС ЗС України кілька разів зіміала виступи самодіяльних співачок.

Людмила Павлівна пригадує, як спільно проводили заходи із військовиками — 1-ша бригада надводних кораблів ВМС ЗС України була у них шефами. Коли там командиром був Ігор Тенюх, то і ходили на свята, і одночасно вчили військових української мови.

Гімназія названа ім'ям Лесі Українки, тож природно, що кожного року проходить свято на її честь.

Щороку педагоги з учнями проводять Шевченківський тиждень, День пи-



семності, День Матері та інші державні та народні свята. Всі заходи проводяться російською і українською мовами.

«А ось в країні, безумовно, повинна бути одна державна мова і не можна бути повноцінним громадянином, не знаючи мови», — додає Людмила Павлівна.

Нині час так швидко лєтить, і педагоги вчаться разом із дітьми, оволодіваючи тими ж комп'ютерами, іншими новітніми технічними засобами — інакше можна випасти з навчального процесу. Діти вже й самі готують презентації. «Не уявляю, як можна сьогодні провести урок без мультимедійної системи», — каже вчителька.

Людмила Павлівна Толкачова сподівається, що вже найближчим часом приде нове покоління педагогів, які їх змінить і суміліною практикою продовжить закладені ними традиції.

**Микола
ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ**



ДОБРЕ СЛОВО ПРО КОЛЕГУ

З Людмилою Павлівною ми прийшли у школу-гімназію № 5 разом у далекому 1997 році. Пройшли пліч-о-пліч найтяжчий період становлення українського крила гімназії: відстоювали право дітей на навчання рідною мовою, прагнули і робили все можливе, щоб учням було комфортно і цікаво навчатися в українських класах. Людмила Павлівна — чудовий учитель, який досконало володіє словом. Має прекрасне почуття гумору, що допомагає долати труднощі повсякдення. Учні з задоволенням перечитують її віршовані зауваження на сторінках своїх зошитів. Вона щороку має переможців численних конкурсів та олімпіад — це результат її кропіткої педагогічної праці, невидимої для стороннього ока. Але скільки ця праця потребує розуму, душі і серця!

Людмила Павлівна гарно вишиває. Особливо захоплюється вишивкою бісером, власноруч створила колекцію ікон. Я теж маю від неї оберіг — ікону Святої Людмили Чеської. А ще ми з нею багато років поспіль співали в учительському ансамблі української ліричної пісні «Ніжна тайна». Багато років Людмила Павлівна працювала завучем. Нині вона очолює профспілковий комітет нашого педагогічного колективу, це дуже важлива діяльність, мудрості, терпіння, оптимізму, гумору у новому навчальному році, адже щороку ми маємо дуже багато змін, а це вимагає від кожного з нас головного вміння Учителя — іти в ногу з часом!

Людмила КОЛОМІЄЦЬ, заступник директора севастопольської гімназії № 5 ім. Лесі Українки з науково-методичної роботи



кій області у 12-ти з 14-ти міст обласного підпорядкування, а також у 9-ти з 17-ти районів. У чотирьох сільських районах Луганщини, де російську мову вважають рідною менш як 10% жителів, не прийматимуть рішення про використання російської мови як регіональної. Про це кореспондентові УКРІНФОР-Му повідомили у прес-службі Луганської обласної ради.

«На сьогодні рішення про заходи з реалізації мовного закону прийнято в Луганській області у 12-ти з 14-ти міст обласного підпорядкування, а також у 9-ти з 17-ти районів. У чотирьох сільських районах Луганщини, де російську мову вважають рідною менш як 10% жителів (Білокуракинський, Марківський, Новопсковський, Сватівський), це питання не розглядалося», — повідомили у прес-службі.

Як раніше повідомляло агентство, 3 липня 2012 року Верховна Рада ухвалила Закон «Про засади державної мовної політики». 17 серпня Луганська облрада своїм рішенням визнала за російською мовою статус регіональної, а обласний центр — 6 вересня.

Раніше статус регіональної російської мови надали Одеса, Севастополь, Харків, Миколаїв, Запоріжжя, Херсон, а також Одеса, Донецька, Запорізька, Херсонська, Харківська, Луганська, Дніпропетровська області та Крим.

ВЧИТЕЛІ У ЛЬВОВІ ЗІБРАЛИСЯ НА ВІЧЕ

11 вересня у Львові відбулося мирне освітянське віче на захист української мови. Зібралися близько 3000 львів'ян: освітян, студентів. Виступили вчителі, викладачі, громадські активісти, а також міський голова Львова Андрій Садовий. Про це ІА ZIK повідомили у прес-службі Львівської міської ради.

«Є багато різних емоцій, які не завжди можеш висловити. Це насправді нетипова річ, коли ми у Львові, в місті, яке є найбільшим україномовним містом у світі, — повинні знову і знову брати на себе відповідальність за цілу Україну. Коли ми святкували 100 років Пласту, приїхало дуже багато делегацій і вони дивилися на Львів, як на основну надію. Вся Україна дивиться — а як у Львові. І коли прозвучала ініціатива з освітянського се-

редовища, що треба разом усім зібратися і відстоювати свою тверду позицію, — я дуже зрадів.

Я дякую, що ви, освітяни, відчуваєте цю відповідальність. Це наша спільна відповідальність. Хто може в нас з вами забрати право давати знання нашим дітям про вільно змагання УПА, про героя Крут, про Голодомор? Немає такої сили, яка б заборонила.

Ми — Божа нація, ми маємо пам'ятати, що «в єдності — сила!» — зазначив під час виступу міський голова Львова Андрій Садовий.

Організатори розповіли, що метою заходу є: «Забезпечення дотримання вищими органами влади Конституції України та збереження української мови як єдиної державної, зупинення ухвалення антиукраїнських законів, привернення уваги суспільства до проблем мовної політики в Україні».

Організаторами акції є Асоціація керівників навчально-

виховних закладів Львівської області, Асоціація керівників навчально-виховних закладів м. Львова, представники керівників навчально-виховних закладів районів міста Львова, Львівська обласна організація профспілків працівників освіти і науки України, районні організації профспілків працівниців освіти і науки України м. Львова.



ТІМ ЧАСОМ... Чотири райони Луганської області, де російську мову вважають рідною менш як 10% жителів, не прийматимуть рішення про використання російської мови як регіональної. Про це кореспондентові УКРІНФОР-Му повідомили у прес-службі Луганської обласної ради.

«На сьогодні рішення про заходи з реалізації мовного закону прийнято в Луганській

області у 12-ти з 14-ти міст обласного підпорядкування, а також у 9-ти з 17-ти районів. У чотирьох сільських районах Луганщини, де російську мову вважають рідною менш як 10% жителів (Білокуракинський, Марківський, Новопсковський, Сватівський), це питання не розглядалося», — повідомили у прес-службі.

Як раніше повідомляло агентство, 3 липня 2012 року Верховна Рада ухвалила Закон «Про засади державної мовної політики». 17 серпня Луганська облрада своїм рішенням визнала за російською мовою статус регіональної, а обласний центр — 6 вересня.

Раніше статус регіональної російської мови надали Одеса, Севастополь, Харків, Миколаїв, Запоріжжя, Херсон, а також Одеса, Донецька, Запорізька, Херсонська, Харківська, Луганська, Дніпропетровська області та Крим.

— Розцвіла наречті. Шкода, що фотоапарата немає. Сфотографувати б і вислати Славчикові.

Марія Пилипівна з великою ніжністю дивилася на білу діво-квітку.

— Яка красуня! Славчик казав мені, що кактус зацвіте.

Повільно пішла до кухні, принесла води. Кажуть, що кактуси не люблять волого, але все-таки трішки підлила. Відчувала таку ніжність до квітки, як до сина, що змушений був заради неї їхати на заробіті в Чехію.

Закінчивши університет і аспірантуру, ніяк не міг знайти роботи, а вона, як на зло, захворіла, необхідно оперувати нирку. Просила, молила, щоб не їхав, але не послухався, позичив двісті доларів у друзів і вже місяць заробічанином, наймитом у чужій державі. Добре було, коли телефон працював, хоч інколи могла хвилюнути поговорити з сином, а три дні тому відключили через несплату. А як заплатиш, коли копіїки в хаті немає, пенсії чотири місяці не плачуть.

— О, ти вже стонеш, — в думці посварила себе. — Переживеш, люди живуть і ти переживеш. Прийде час і доля Україні всміхнеться.

Марія Пилипівна знову подивилася на квітку.

Березень аж захищався від мокрого снігу, а вона цвіте. Так би кожному з нас — не здаватися, бо ротися.

Була це висока, повно-груда, не по літах струнка жінка. Гладко зачесане сиве волосся закручено в тугий вузол. Чорні тонкі брови гарно вимальовані на високому, але вже пописаному зморшками чолі. Зморшки засіялися навколо каріх очей і навіть навколо маленького рота, від чого краї уст опустився і надавали обличчю скорботного вигляду. Кари очі були дуже проникливі і розумні, її погляд рідко хто міг витримати, бо ніколи не відводила його першою. Ніхто ніколи не чув, щоб вона на щось скажилася, була завжди дуже справедливою, гордою і врівноваженою. Важко переносила образи, але і це ховала за всіма замками своєї душі — до людей ішла з лагідним і люблячим серцем.

Жила у двокімнатній квартирі на другому поверсі чотириквартирного (тепер приватизованого) будинку на околиці містечка, що нагадувало більше села, ніж місто. Будинок, у якому жила, був збудований недалеко від дороги, обсаджений деревами і обгороджений рівненським парканом. До цього подвір'я і будинку вона так звикла, як до чогось живого і рідного, проте час від часу душа летіла на широкі простори батьківського краю, вклікала перед порогом напіврозваленої, зарослої бур'янами хати, що сирою залишилась у рідному селі, витала чайкою над цвинтарем, де знайшли вічний спочинок тато з мамою єдиний брат Іван.

Згадка про батьків лягла трьома глибокими зморшками між бровами.

Підійшла до книжкової шафи і за звичкою взяла конверт, що вже роки лежав на одному і тому ж місці між «Кобзарем» і Славчиковим «Букварем». Це був лист від батька, і вона давно знала його напам'ять, але якася магічна

сила змушувала її брати цього листа, ще і ще перевчитувати. Папір пожовк, буки, написані чорнильною ручкою, подекуди потирались, але були такі рідні і дорогі серцю, що хотілося припасти до них щокою.

«Дорога Марусю!

Пишу тобі з твої причини, що я дуже слабий, певне, буду вмирати. За себе я не гризуся, бо смерть ще нікого не обминула, не обмине і мене. За тебе таож не гризуся, бо ти собі ради даш, а Іван вже на своєму.

Болить мені душа за біду маму, бо знаю, що вона дуже безпідрядна і впадає в страшну розпоку. Іванова смерть забрала від неї все здоров'я, а моя доб'є.

З храму небес я не зможу вже помогти їй, а вона потребує опіки, як мала дитина.



така, гарна, ніби заснула. Пекуча жарина сплює серце, розповзается по тілі, а в голові дзвони...

Пересохлими устами пріпала до стулениго лица, придавила груди і жаль вирвався з них зойком. Вже не одна, десятки пекучих жаринок покотилися з очей на холодні материнські руки.

— Най плаче, — сказав хтось пошепки. — Невиплакані слози обікають груди, най плаче.

— Тато! Де тато? — обвела очима людей.

— На другій половині хати. Не кажи Йому, Марусе, що мама вмерла, він не знає, — хтось говорив ніби з того світу.

Тихо підійшла до ліжка, взяла батькову руку...

Дивився довго на неї, не кажучи ні слова, впізнавав. І раптом у напівзакритих очах засвітилися вогники радості, ласки і великої любові.

— Марусечко, то ти?

— Я, татку, я.

Хотів усміхнутися, але побілілі уста не послуха-

Ольга ЯВОРСЬКА

звідки про це дізnavся — невідомо.

В кабінеті завідувача її вже чекала комісія, що складалася з дванадцятьма, а може, із більшою людиною. Не відповівши на її привітання, завідувач похмуро запропонував їй сісти. Кільканадцять пар очей, ніби з-за павутиння, дивились на неї з осудом. Кілька годин її мовчазну, але вперту «розпинали», доводячи, який злочин вона скотла, зневаживши горде ім'я радянського вчителя. А особливо він, цей інспектор.

— Ні в якому разі ми не можемо допустити її подальшого перебування на посаді вчителя української мови і літератури.

Він заглядав в очі інших членів комісії, обґрунтовуючи вже всоте те, що їй не місце в школі. А коли вона, бліда і змучена, підвелася зі стільця, щоб вити, він метушливим поглядом знову забігав по обличях.

— Ви подивітесь на неї — ні каяття, ні сорому!

І тоді вона так, як сьогодні, подивилася Йому просто в очі, подивилася так, що він не витримав,

Оленка взяла аркуш зі своїм диктантом і аж зойкнула.

— А я тири не ставила, не ставила, мені хтось дописав!

— Це тобі здається, Оленко.

— Не здається, — дивилась на вчительку святим поглядом синіх, як небо очей.

Марія Пилипівна зрозуміла: не здається.

* * *

Урочистий концерт до Дня народження Тараса Григоровича Шевченка...

Як вона старалася, готуючи дітей до свята. Щонеділі у її світиці збирались старшокласники.

Незабутні хвилини щастя, яке проростало зі зблленого серця, як пагінчик молодої травички з пересохлої землі...

Люди слухали пісні Тараса стоячи.

Весь зал разом з учнівським хором співали «Заповіт». Цей вечір, як вистражданий дар, хотілося заховати у серці. А наступного дня її вкотре «розпинали» за недопустиме самочинство, підпільну підготовку заходу. Інспектор знову тікав пальцем не тільки на

НА КНИЖКОВІЙ ВИСТАВЦІ В МОСКВІ

Вперше в історії проведення Московської міжнародної книжкової виставки-ярмарку (ММКВЯ) Крим виставив свою продукцію разом з павільйоном України, створивши таким чином єдиний Національний стенд. Про це власному кореспондентові УКРІНФОРМу в РФ повідомив перший заступник Голови Держкомтелерадіо України Анатолій Мурховський, який очолює українську делегацію на ХХV ММКВЯ.

«Вперше на книжковій виставці в Москві Крим і Україна представлені єдиним Національним стендом. Це результат домовленостей між Держкомтелерадіо та Комітетом Криму з інформацією», — зазначив А. Мурховський.

Він поінформував також, що в ході відкриття виставки подарував спікеру Держдуми РФ Сергію Нарышкіну, який завітав до українського павільйону, унікальне видання «Кобзаря» Т. Г. Шевченка. Подарункове видання у шкіряні обгортці є унікальним, у ньому зібрани не тільки вірші великого поета, а і його малюнки.

Український павільйон демонструє, за словами начальника відділу книгорозповсюдження і виставок Департаменту видавничої справи Держкомтелерадіо України Тетяни Демченко, найкраїні зразки видавничої продукції, в тому числі й ті, що вийшли за програмою «Українська книга».

Так, Україну на виставці-ярмарку презентують 20 видавництв, серед яких «Наукова думка», «Лібідь», «Вища школа», «Мистецтво», ДНВП «Картографія», «Веселка», «Піраміда», «Аргумент Принт», «Пегас», «Грані-Т», «Ярославі Вал», «Інтерпрес ЛТД», «Видавництво Старого Лева», «Пульсари», «Консоль», «Твердиня», ВАТ «Волинська обласна друкарня», «Фоліо», «Букрек» тощо.

Крим представляють профільні видавництва півострова «Бізнес-Інформ», «Коктебель», «Севастополь Таврічеський», «Російська книга». Доповнила кримський стенд експозиція видань-лауреатів Регіонального конкурсу «Кримська книга» 2012 року.

Серед видань — книги для дітей та юнацтва, твори класиків української літератури та лауреатів Національної премії ім. Т. Г. Шевченка, світова зарубіжна класика, перекладена українською мовою, науково-популярна література, довідкові та інформаційні видання (енциклопедії, довідники, словники), видання іноземними мовами та мовами національних меншин.

Крим видавництв, Держкомтелерадіо підтримало й окремих авторів, учасників в ММКВЯ була профінансована державою. Один з них — Іван Костомаха, уже в перший день уклав угоду з російськими партнерами на продаж 3000 примірників книги-альбому для дітей «Чарівна зернинка» (українською мовою).

КВІТКА КАКТУСА

ОПОВІДАННЯ

Марусечко, в перескринку є тисяча карбованців на похорон і на хрест. Я їх ставар кілька років. А маму забери до себе. Вона тобі тягарем не буде, бо тиха і добра, а самотність її знищить. Шкоду, що приношу вам біль і клопоти, але Богові видніше. Цілу тебе, дорога моя, мила дівчинко, моя Марусечко, і прощаюсь з тобою, бо чую віддих смерті в самому серці. Поховайте мене з священиком, з тебе вина зниметься, ще впаде на маму, а її ніхто чіпати не буде.

Тремтяючи рукою поклали листа в конверт, а болючий спомин вкотре повернув її до того дня, коли вона, прочитавши листа, побігла до директора школи.

— Не можу, чесне партійне, не можу відпустити вас, — маленькі чорні оченята швидко бігали туди-сюди. Ніяк не могла зловити його погляду.

— Але ж тато вмирає.

— Може, ще не вмире. Хоч пасхальні дні перебудьте, чергувати треба, щоб діти до церкви не йшли, перевірка з району точно буде. Якщо вмире, то інша справа, бо буде телеграма для звіту. Не можу, чесне партійне...

Обернулась і пішла, на віт не попрошавши. Зібрали Славчика і побігла до поїзда.

— Мамо, добре, я піду з бабусею паску святити? Пекуча жарина в самому серці...

— Добре, синку.

— Мамо, а в церкві будуть дзвонити?

Біля воріт батько посадив калину, а чому її ввижаться хрест?

— Будуть, синку.

— Мамо, а правда, що в деяких людей замість серця камінь? Свічки пливуть і гаснуть... пливуть і гаснуть...

— Правда, синку.

На подвір'ї вишині зацвіли. Зайшла до хати, а мати наряджена лежить у шлюбній вишитій сорочці, у шаленовій спідниці. Лагідна

лівшись, затремтіли, а вогни, що на мить життям спалахнули в очах, сковались під важкими повіками.

Граля весна на струнах травня, купалося село в сонячному промінні Великодніх свят, облітав білий цвіт з вишен, встеляючи подвір'я, а з рідної хати виносили одночасно дві домовини — мамину і татову.

Марія Пилипівна за спогадами не почула, що хтось вийшов до хати. Обернувшись, аж здригнулась. Перед нею стояв килинський інспектор. Вона впізнала його серед сотень тисяч інших. Ну і треба ж було йому прийти до неї саме сьогодні, коли вона вкотре хоронить батьків, коли її вічна скрібка знову такблико...

— Слава Ісусу Христу, — аж уклонився і усміхнувся так, як колись усміхався тільки до Ганни Миронівни. Підбираю найважчі диктанти, диктував невиразно і швидко, а потім, перевіривши, кидав перед нею, не забуваючи нагадати, що її не місце в школі. На кожній педраді вона була зганьбленою і приниженою.

Якось перед дітьми почав дорікати її, тикаючи пальцем у груди. Захлинувшись від люті, нагадав, що її не можна довіряти дітей, жбурнувшись диктанти на стіл, вийшов. І раптом одна дівчинка тремтям проговівши:</



(Закінчення. Поч. у №36)

Заболотова повернула до нього лице, і він додав у її великі, розгорнені на нього очі:

— П'ятнадцять років не бачив...

Зворушення надзвичайної сили.

«...Серце йому так дивно завмирило і тілом проходили хвилі такого чудного почуття, що хотілось одвернутись і заплещути очі, в яких гаряче накручувались слози. Сльози в нього, комуніста, антинаціоналіста! Це було, безумовно, глупо й смішно, але цей стан був такий і болючий, і солодкий, і несподіваний, що він нічого не розумів».

А думок гарячих і напливу збентеження, розчуленості ніщо не могло вгамувати. Вони робили своє: дивували і питали: «Ta невже справді це Україна? Невже це той загублений, заборонений рай, де було колись щось невимовно ніжне, запашне, хвильюче, рідне-рідне? I невже він справді єде туди?

I тільки тепер якось одразу виразно « побачилось » йому, що він за всі ці п'ятнадцять років ніколи не допускав до себе от такої, як тепер, уяві України, вона була в ньому заборонена нам самим, вона була замкнена, небезпечна, ворожа всьому його новому існуванню після отої катастрофи з Марком».

Виринули спогади. В них мелькали різні картини міста, полів. I нічим було їх зупинити. А Олена Вікторівна — «богиня» — зверталася з запитаннями: а з якої він області України? A чи любить він українські пісні? A чи любить він запах конопель у леваді? «I за кожним запитанням знову набігала бобличо-солдак хвіля, і сексот-осназ робився маленьким-маленьким. Це було і смішно, і глупо, але ні сексот, ні член Верховної Ради, ні навіть друг Дев'ятого з тим ідотством уже не могли боротись. Це була якася просто фізіологія, як, наприклад, жага в пустелі, з якою ніякими філософуваннями, умовляннями, соромленнями й загрозами нікі комуністи, сексоти й члени Верховних Рад нічого відійти не зможуть».

Читач, познайомившись з цією низкою навмисне виписаних без скорочень уривків, не залишиться байдужим. Володимир Винниченко заговорив як талановитий майстер глибинного психологічного аналізу про найдавніше почуття, позначене словом патріотизм, заговорив як натхнений поет, задушевний лірик. Слово його зворушило, сповноє нас ніжністю, інтимним теплом любові до рідної землі. Письменник по-своєму сказав про те, що любов до батьківщини — нездолана. Читаючи роман, мимоволі приходять на пам'ять слова преславного італійця Вергелія: «Любов до батьківщини перемагає все».

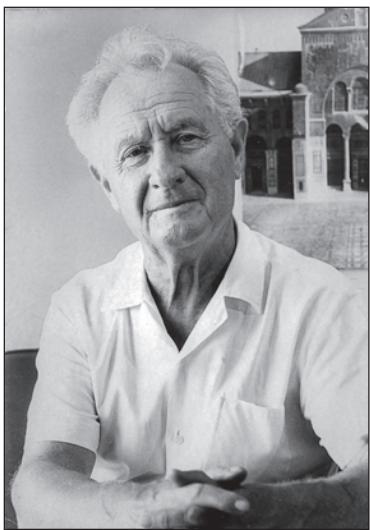
I ось нарешті Степан Іваненко на Україні в ролі кореспондента «Правди», органу Комуністичної партії, Політбюро або навіть Сталіна під вигадним прізвищем Андрія Зінчука. Він відразу ж взявся виконувати завдання Дев'ятого — члена Політбюро, прямого помічника Сталіна — виявляти термітів шляхом анкетування. На практиці виявилися справжні труднощі. «Українські рибки» не хапали гачка з принадою. «Тільки гмукали» на всі його підсовування принад. Зовсім говорити вони не відмовлялися. Бо ж зустрілися не з якимось кореспондентом, а «Правдою». Або згодно хитали головами».

«Для тих рибок, які дуже чуло ставилися до жовто-блакитного кольору, він нім підфарбовував приналі. Він мавловав їм таку картину української державної самостійності й незалежності від Москви, що серце всякої націоналістичної рибки повинно було заграти й кинутись на принаду. Але вони тільки вічливо, згідливо помахували хвостиками, уважно слухали й не виявляли жодного захоплення».

Щоправда, Степан Петрович говорив про все широ, емоційно. Сам він переймався духом спогадів часів молодості, духом спогадів про любого красеня-Києва. Тут у нього, Степана Іваненка, родилося «стільки буйних геройческих поривів». Київ хвилював «ароматом ніжності, жаги, кохання. Перед побаченням з якимось анкетуваним «націоналістом» він ходив навмисне знайо-

мими вулицями, завулками, де тих спогадів залягало найбільше. Будиночки, де він наймав, будучи студентом, квартиру чи перехрестя двох вулиць, де призначалися побачення з «нею».

«А от університет, у коридорах якого колись будилося стільки отих геройческих поривів і будувалось стільки мрій. А он там, трохи далі, і маленька реалізація тих мрій, будинок першого революційного пар-



I він хитнув головою на портрет Сталіна, що висів над канапою.

— Цілком правильно! — непохідно підтверджив журналіст Зінчук...

— Ну, а тепер ще вигт'ємо за рідну мову, а тоді поговоримо про інше».

Читаемо В. Винниченка про русоятство і думаємо: як правильно він заговорив про нього. Адже воно, він великий жаль, живе і тепер.

Багато говорилося про війну і мир. «Запорожець» клонув на приналі трудової колектократії. Він за відхід від найманої праці. Бо там, де існує наймана праця, там існує експлуатація», грунт для виникнення війн.

Серед зустрічей Степана Іваненка на Україні заслуговує зустріч з «нашадком російських завойовників» Семеном Семеновичем Строгановим, надто близьким до політбюро ВКП(б) та Генерального Секретаря Компартії, якого іменують віщекоролем України». Цей «чистісінський росіянин», як сам себе іменує Строганов, виношує свою концепцію до ролі колектократії. Її наслідки на світовому рівні набрали в величезному розмірі завдяки впливу Росії. Він не вживає слова СРСР. Перспектива ж того впливу: «І хто зна:

Олександр ГУБАР

ламенту воскреслої України, її знаменита Центральна рада. Іваненко не хотів навіть дивитись на той будинок, так тужно й солодко нили груди. Отже, як він міг говорити з тими бідними рибками холодним, сухим тоном?»

Його турбує: чому «рибки» згідливо, підлабузнюють мовчали? Що за тим мовчанням ховалось? Шось таємне, своє? Отже, реального доказу не було, що це терміти. Але Белугін (себе Політбюро, або той самий вождь) навчав принципу: «Жодних доказів, треба тільки відчувати можливість ворожості». (курсив В. Винниченка — О. Г.)

Україна прагне миру. Про це зауважила промова «профспілкового батька» Микити Григоря з трибуни під час першотравневої демонстрації. Промовець на даху автомобіля з чорною кулятою головою, з могутньою шию і з довгими козацькими вусами, чисто тобі запорожець. «Він промовляв на тему світового страхіття, що насувається на планету. I така весь час вибухала з цього великого тіла ненависть до нього, і з такою силою «запорожець» штурмав у нього люто стисненим величезним кулаком просячття, що маса слухачів щораз без жодного діригента вибухала громовими оплесками і криками».

Святкова демонстрація спрійнята була Степаном Петровичем як втілення радості, ентузіазму. I він «придивляється, і бачив, і ховав це в душі у складав його для Дев'ятого. Не термітів для Белугіна (іх не так легко викрити), а оцю ширість, завзяття, радісну віру, ну, таки справжній ентузіазм».

Кореспондент «Правди» запросив «запорожця» на спільну вечірню. Гість перейнявся симпатією до хазяїна. I широ та відверто заговорив: «— Ти, брате, з наших, я тобі скажу! — рішуче заявив він нарешті. Й задоволено відхилився на спинку стільця. — Верно? Ти хоч і московська шишка, а як бачу, простяк і симпатяга. I по-своєму, по-українському, не забув балакати. У нас тут часом, знаєш, наші партійці-русо-тряпки гадають, що як чоловік не хоче цуратись української мови, так, значить, він — буржуяка, націоналіст реакційний, ворог соціалізму та отаке всяке чортзна-шо. А я тобі скажу, що то вони націоналісти й дурні. «Культура — національна форма, соціалістична змістом». Знаєш, хто сказав? Он хто!

може, ми й без війни опанували б усю планету. Москва б стала столицею і владаркою світу без проливу крові, принаймні російської. Можливо, що в деяких країнах дійшло б до крові, але тільки внутрішньо, барикадної крові. Але тим краще: тим швидше ми могли бы узяти ті країни в свої руки».

Коментарі тут, мабуть, зайві. Ідея всесвітнього панування єдиної і неділимої Росії звучить у відповіді Строганова на питання кореспондента Зінчука, чи неминуча війна: «Чи неминуча війна, я не скажу так категорично. Але що наша влада на всьому світі є неминуча, то за це є всі сто відсотків, коли капіталізм однією колектократією».

Такі «патріоти» і тепер не перевелися.

Образ злиденної, знедоленої України, горя постає в розділах роману, де йдеться про перевубання у службових справах кореспондента «Правди» Андriя Зінчука. Події відбуваються в робітничому передмісті Києва. Тут люди гниють і доживають свій вік у старих смердючих темних будках, у яких жили робітники іше за часів дореволюційних. Тут і досі стоять той самий завод. «I люди йшли ті самі, що тридцять років тому, тільки й вони стали немов старіші, брудніші, в тих самих кепках, хусточках, у стареньких латаніх і просто дірявих піджаках або спідницях. I обличчя в них ті самі, стомлені, нудні, заクロпотані, понурі, то п'яні, то тверезі, всякі, тільки невеселі».

Всі місяці знайомі Степанові Петровичу. Ось між чотириповерховими будинками будівля, що витягнулася, як ковбаса. Це стара смердюча будка, темна. Тут він, будучи студентом, наймав квартиру. Залишилися тут ті ж самі «пристроїки», «нужники», злідні, воші голодування.

A ось він біля стін «особняка» Юхима Біленка. «Але яким зворушенням віяло від цього старого, рідного колодязя, навіть від цього смітника, від цих подертих стін «особняка» Юхима Біленка. В цьому «палаці» колись, так давно-давно і ніби тільки вчора, він, Степан Іваненко, член комітету українських соціалістів-революціонерів, «здіймав пролетаріат духом правди і свободи». Тут його слухали молоді, страшенно серйозні, таємничі личка. А він до них промовляв: «При соціалізмі люди будуть жити

й працювати в палацах, ясних, уквітчаних квітами, в музиці, спо-кої».

«Ті молоді обличчя дуже тепер постарілися, згадують його пророцтва та радісно дякують йому: адже вони дожили до обіцяного місіонера. Ось він як пахне».

А тепер він прибув сюди виловлювати «термітів». Юхимові та його дружині гість відрекомендувався знайомим їхнього родича Панаса, з яким нібито разом п'ять років ру-бав ліс у Сибіру. I приніс їм від Панаса вітання. Роздав дітям подарунки.

— «Боже! Ліс рубали. А вас же за що? Теж за те, що виляяли їхнього Сталіна?

— Гірше: самого Леніна.

— Одна чортка.

Син Юхима — школярик Гаврик вчить напам'ять Гімн Радянської України. Але не може його запам'ятати. Замутився. Почали пробиватися нотки плачу. А батько на свого:

— Учи, учи!

— Так, та-ак! — глибоко зітхнув Юхим. — Знайшла щастя Україна в Радянському Союзі, отам воно по лісах Сибіру та отут... у лахміттях і зліднях. Так, так слава Сталіну, що й казати. Він додав на червоному полі блакитну смугу і гадає заплатив нею за загарбану нашу державу самостійністі і наш добробут».

Після всього почутого Іваненкові не було чого далі залишатися в родині Біленків. Зворушені до сліз Юхим та Оксана дякують гостеві за те, що так їх розворували. Оксана навіть розплітувала Степана Петрова.

«А в кутку на підлозі з-під лахміття визирали «жаб'ячі» голівки й проводжали очима хорошого, щодрого дядька».

У стані психологічного стресу вертався додому пішки Степан Іваненко, часто зупиняючись, нічого не бачачи, «невидючи ступаючи і глибоко думаючи. Коло свого готелю він присів на лаві бульвару й похнюпив голову.

Те, що Біленки були небезпечні, страшні терміти, що їх буде розстріляно того ж дня, як їх буде виявлено, то про це не могло бути ніякісінського сумніву. Але хто їх виявить? Невже він, Степан Петрович Іваненко? Невже він занесе їх з усіма дитячими голівками до списку термітів?

У його свідомості, почуттях за пломеніло людське, шире, більше співчуття до безахисних, готовність їх врятувати. Але як бути? Якщо не занести їх до того смертоносного списку? Він розуміє, що коли дізнається про це Белугін, то «що тоді буде йому і його дітям?»

Степан Петрович скористався миттєво випадком: коли зайдов до готелю, то в коридорі до його кімнати нікого не було. I рішення прийняв: не видасть він отих «термітів», скаже Белугіну: документи загубив. А прізвищ не пам'ятає.

Так Степан Петрович знайшов своє «я», силу особистості, проявив себе людиною, гідною цього звання.

* * *



У КРИМУ ЗАКЛИКАЮТЬ ЛІКВІДУВАТИ ДЕРЖАВНИЙ СТАТУС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Кілька десятків активістів російського націоналістичного руху в Криму мітингували минулі п'ятниці в Сімферополі. Серед їхніх вимог — повна русифікація кримського шкільництва і ліквідація державного статусу української мови. Місцева влада, яка два місяці тому домоглася судової заборони мітингу громадськості на захист української мови, цього разу до акції з антиукраїнськими гаслами поставилася лояльно, хоча представники Партиї регіонів її публічно засудили.

«Геть державну мову!» — активісти Народного фронту «Севастополь-Крим-Росія» мітингують під стінами Міністерства освіти Криму. Вони принесли до державної установи петицію з вимогою вилучити українську мову зі шкільної програми і залишити її для вивчення « лише фахультативно, за бажанням батьків». Координатор «фронтовиків» Валерій Подъячий каже, що «найкраще» вивести вивчення української мови у недільні школи.

Водночас координатор «Фронту» наголосив, що не виступає проти «вільного розвитку української мови в країні, і не проти того, щоб громадян «насолоджувалися чудовою мелодикою і пишнотою» українського слова.

«Колядки, щедрівки, веснянки, байки, гуморески — все це треба вітати. А з державного обігу що мову слід вилучити», — заявив Валерій Подъячий. Він каже, що державний статус української мови дискримінує російськомовних кримчан та утикає їхні права.

Голова «Російського товариства Криму» Анатолій Лось заявив на мітингу, що українські

їнців та української мови насправді немає, бо їх «придумали австрійки, поляки та Німеччина». Ще один активіст Народного фронту «Севастополь-Крим-Росія» Семен Клюєв мову не чіпав, але повідомив, що з 1995 року, коли з півострова вигнали першого та останнього президента Криму Юрія Мешкова, «кримчани живуть під окупацією».

У Міністерстві освіти автономії проросійських активістів прийшли заступник міністра і пообіцяв їхні вимоги уважно вивчити і передати своєму керівникові — Віталіні Дзоз, яка зараз балотується від Партії регіонів до Верховної Ради України.

Один із найбільш публічних кримських «регіоналів», спікер місцевого парламенту Григорій Іоффе назвав вимоги, що прозвучали на мі-

тингу «фронтовиків», «політичною провокацією», яка «розколює суспільство». В інтерв'ю Радіо «Свобода» він припустив, що такий розкол може бути вигідний опозиції. За словами Григорія Іоффе, ця «акція квасних патріотів» виглядає «замовною» і за нею стоять «вороги російської мови».

Експерт з етноконфліктології Ігор Семиволос каже, що це не останній подібний сплеск українобосків виступів, що їх спровокувало ухвалення закону про засади державної мовної політики.

«Порушення цього мовного питання Партією регіонів у форматі нового закону створило ще більш конфліктне поле. Навколо проблеми виникло ще більше напруження. Для того, щоб якимось чином на тлі ось цієї ініціативи Партії регіонів не розчинитися, проросійські ак-



тивісти намагаються бути більш радикальними», — зазначив Ігор Семиволос.

Разом з тим, він вважає, що заяви «фронтовиків» спрямовані насамперед на підвищення свого потенціалу у внутрішній конкуренції в проросійському русі регіону.

На запитання Радіо «Сво-

бода», чи виступає Народний фронт «Севастополь-Крим-Росія» проти державного статусу в Україні будь-якої мови, в тому числі російської, Валерій Подъячий відмовився відповісти, зазначивши, що він щодо російської мови «нічого не говорив».

Володимир ПРИТУЛА

«НЕВЖЕ ТАКІ МИ ЗРОДУ БЕЗПОРАДНІ, ЩО ВІДСІЧ НЕ ДАМО ПІДСТУПНІЙ ЗРАДІ?»

Ялтинець Петро Миколайович Москаленко був колись нашим регулярним гостем. Познайомили мене з ним як із правозахисником, бо представляв він Всеукраїнський комітет захисту прав людини, що був відгалуженням Всесвітнього із центром у Лондоні. Та якщо на початку тисячоліття правозахисник був ще дуже авторитетною людиною (в пам'яті одразу ж виникали імена Андрія Сахарова, Петра Григоренка, Валерія Новодворської), то тепер слово це щонайперше асоціюється із якоюсь майже оголеною феміністкою, що в мілітейських обіймах сучить ногами і давиться неоковирною лайкою та матами. А люди нібито й задоволені: «Добре, що хоч так. Бо хіба ж по-іншому можна?» Телефони правозахисних організацій якось поступово зникли із моїх блокнотів, бо — замовкли. Та і сам Петро Миколайович зізнався, що припинив свою діяльність ще у 2002 році — на той час мав конфлікти, довідавшись, що його колеги беруть за послуги долари тисячами, хоча допомога мусить бути безкоштовною. І у самого опустилися руки.

Тим не менше, до цієї теми Петро Миколайович не збайдужів. Він підготував книгу власних перекладів з англійської «Міжнародна амністія». Аналіз стану щодо прав людини в країнах світу». А також видав книгу, присвячену стану прав людини в Україні. Сподіваюся, невдовзі ми зможемо розповісти про ці видання нашим читачам детальніше. Вийшла друком також збірка поезій Петра Москаленка «Ялтинські контрасти» українською мовою, хоча за наших минулих зустрічей, пам'ятатеться, він поslugувався лише російською.

Але з часом, я показує життя, все наносне, тимчасове відлітає від людини, як половина. І залишаються материнська мова та рідна земля. А рідна для Петра Москаленка вона таки не в Криму, а на Полтавщині, де у Миргородському районі є село Будаківка. І через



багато років Петро Миколайович раптом усвідомив: для нього конче важливо не тільки щонайчастіше ходити по цій землі, але й докопатися до її історії, дізнатися про долі селян, які поливали колись її потом і кров'ю, про тих, хто пройшов через розкуркулення, і тих, хто сіяв тут щось розумне, добре, вічне, і треба подбати, щоб сходи ці не затоптали. Сіяв його і сам Петро Москаленко, бо був учителем, дипломованим викладачем з англійської мови. Щоправда, спочатку, приїхавши до Криму, викладав українську — бо таких фахівців було обмаль. А іх обмаль і зараз, хоча вже не одне покоління має повноцінну україномовну освіту. Бо йдеться не про тих, для кого слово — просто засіб висловити ту чи іншу думку, а про тих, для кого воно дійсно подібне гірко-солодкій калинівій ягоді, яку, здається, смакує усім своїм еством. І тим більше в ній відтінків смаку і ароматів, чим довше бродила вона, подібно марочному вину, але не у темних підвалах, а прямо під серцем. Тож вживати рідну мову для Петра Миколайовича сьогодні — і потреба, і задоволення.

Наводимо два вірші, які він запропонував редакції.

НІЗАЩО

*Забрати в українців хочуть все:
Вже забирають їх мову.
Закон той мовний — що він нам несе?
Загарбників лукаших змову.
Бо що очікувати услід за ним?
Державну другу — з нею «краще».
Скажу на це запроданцям отим:
Не мрійте, не погодимось нізашо!*

ПАМ'ЯТЬ

*(Біля меморіалу жертвам Голодомору в Києві)
Згадались тут Оксанині слова,
А пам'ять далі, далі повела...
Невже такі ми зроду безпорадні,
Що відсіч не дамо підступній зраді?
Іде орда по рідній нам землі,
Ховаються обличия за щитами.
І що ім наші болі і жалі,
Що поле з дерев'яними хрестами?
Тут рується із неболі журавлі,
І дівчинка завмерла з колосками...
Вже коні зайдуть воду із Дніпра,
В Криму шанують Катерину і Петра...
Спілкувалася Т. СОЛОВЕЙ*

ПРОШУ СЛОВА!

ОБ'ЄДНУЙТЕСЯ — ТА НЕ ЗА НАШ РАХУНОК

Перші територіальні претензії Румунії озвучила в 1980-х роках, коли на шельфі острова Змійний геологі віднайшли поклади газу і нафти, повідомляє «Газета 2000». Саме тоді відносини між Москвою і Бухарестом стали напруженими. Але далі переговорів справа не рушилася.

Після 1991 року Румунія почала висловлювати територіальні претензії вже Україні. Дійшло до того, що 14 жовтня 1991 року було оприлюднено заяву румунського парламенту, в якій Північна Буковина і деякі райони Одеської області оголосили «румунськими територіями». Не забули і про морський кордон.

І ось в 2008 році Україна зробила Румунії поступку — погодилась на розгляд справи про шельф острова

повинні захищати всіма способами території, які ми вважаємо своїми. Для Румунії будь-які територіальні поступки мають геополітичне значення».

Законно напрошується: а право? Адже експерти упевнені — одним шельфом Змійного і гирлом Дунаю справа не обмежиться. На черзі — Чернівецька область (Північна Буковина) і південна частина Одеської області. Президент Румунії Траян Бессеску вважає, що «мінімальна політика передбачає об'єднання румунської нації». Нагадаємо, що під останньою Т. Бессеску має на увазі не тільки румунів, а й молдован. Він навіть запропонував об'єднати дві держави, але в Молдові така ідея

підтримки не знайшла.

Судячи з політики Бухареста, між нашими країнами ще не раз виникнуть суперечності. Як відреагує на це нова українська влада? Чи захищатиме наши інтереси чи поєднавчі ними заради «євроінтеграції», як її попередники, — невідомо. Поки що в Україні йде передел сфер впливу, а питання геополітичні нікого не хвілюють. А даремно. Віддавати свою автохтонну територію — це рівнозначно національній зраді. Адже безпосередня близькість державних територій не може бути політичною субстанцією до автоматичного приєднання.

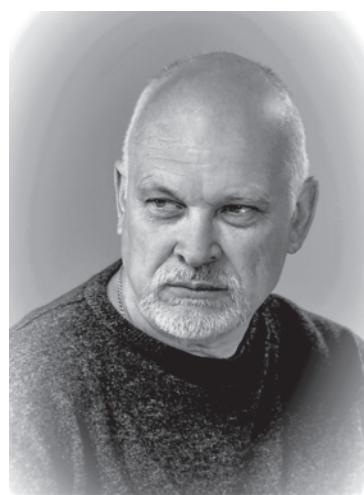
В світі є діаспори, котрі налічуєть мільйони людей, але це не означає, що вони можуть геополітично на-

лежати своїй колишній працьовіщчині. Не можна й штучно переселяти народи, коли їхні місця нинішні й колишні сусідять. Згадаймо горезвісну «операцію Вісла». Он які величезні, колись українські, території (Кубань, частина Белгородської та Курської областей, міста Хелм і Пшемисль (Холм і Перемишль) нині входять до складу РФ і Польщі, а ми й досі толерантні до цього.

Але нині ще віддавати комусь свої власні землі просто так — це вже занадто. Тому наші владі в цьому відношенні треба бути несхильною і патріотичною, спираючись на закони права, а не на довільні домагання.

Федір СТЕПАНОВ,
письменник
м. Сімферополь





Valeriy BASIROV

1

Ця пригода сталася торік ранньою осені. Сказати по правді, за цей час я про неї ніколи й не згадував. А нещодавно, поступивши перед настійними проханнями восьмирічної доньки, пішов з нею до лісу по гриби, де й відбулася та несподівана зустріч, яка вже не забудеться або, принаймні, запам'ятатиметься надовго. І ця зустріч була продовженням, — так нам хотілося обом, а можливо, усе це й справді так, — минулорічної пригоди. А почалася вона одного сльотавого дня...

Ще вчора м'яке повітря, настояне на літньому теплі, було прозорим і лагідним. Невагоме, пожовклені листя тихо і легко кружляло над вранішньою вулицею і теплою землею, яку вже огортає передосінній сон. І, залишаючись лежати на тротуарі, подеколи зіткаючи під важкими кроками перших перехожих, кожен листочок ніби просив напівпопелки: «Прошу вас, обережніше. Прошу вас...» А коли перехожих ставало дедалі більше, уже зусібі тільки й чулося: «Шу-шушу... Шу... шу... шу...» А сьогодні голуби ослабленої листя були настільки тихими, що вони губилися в тужливому подиху холодного вітру.

Наїра, переплігуючи через калюжі і час від часу поправляючи на ходу ремінець ранця, що сповзув з лівого плеча промоклої куртки, раніше від мене дісталася перехрестя вулиць і тепер, нетріяче переступаючи з ноги на ногу, озидалася насібіч.

Школа була вже поряд. Та осіннікі на роботу мені було по дорозі, ми завжди йшли разом. Сьогодні я забарився, і тепер усюю своєю по-веденікою Наїра підганяла мене.

Несподівано, вказуючи рукою в бік змарнілого клена, вона пронизливо закричала:

— Тату, тату! Дивись...

Неподалік піврічне цуценя, вилізане дощем так, що здавалося

11 вересня виповнилося 65 років від дня народження відомого книговидавця і письменника, члена Національної спілки письменників України Валерія Басирова.

Валерій Басиров — автор багатьох книг поезії і прози, лауреат премії Ради міністрів Автономної Республіки Крим «За створення багатонаціонального видавництва «Доля» і випуск у світ 500 найменувань книг російською, українською і кримськотатарською мовами» (2001). Мешкає в Сімферополі. Нещодавно у видавництві «Доля» побачила світ ошата і красива оформлена художником Олександром Іванченком книжечка, в якій вміщено оповідання В. Басирова «Сплюшка» російською і англійською мовами. Англійською переклад виконала Тетяна Варфоломеєва, — нині аспірантка університету Дікена в Австралії.

До книжечки додано її електронний диск із звукозаписом цього оповідання. Російський текст читає автор оповідання «Сплюшка» Валерій Басиров. Англійський текст читає Ієн Да Логан — талановитий австралійський актор.

Вітаючи Валерія Магафурова ще з однією творчою перемогою та з його 65-річчям і бажаючи йому доброго здоров'я та нових здобутків на літературній ниві, пропонуємо до уваги читачів оповідання В. Басирова «Сплюшка» українською мовою, которое було написане автором 1975 року і вперше опубліковане мовою оригіналу в книжці «Тогда в пятидесятых...» (1991).

Данило КОНОНЕНКО

СПЛЮШКА

ось-ось розтане зовсім, кумедно і незграбно підстрибуючи на місці, метляло з одного боку в другий головою. Зуби його стискували крило якогось птаха, друге крило, зірдка сіпаючись, безсильно метялося по землі. Не змовляючись, ми кинулися до цуцика.

Він був настільки заклопотаний своєю здобиччю, що наше наближення помітив надто пізно. Не залишаючи птаха, песьок притиснувся до огорожі і загарчав.

Наїра в нерішучості спинилася, а потім дісталася із ранця бутерброд і, розломивши його навпіл, присіла навпочіпки біля цуцика. Він довго і туго дивився на тоненькі кружальця ковбаси і, нарешті, випустив птаха.

Це був дикий голуб. Він тремтів

усім своїм худеньким пом'ятим тільцем, а очі дивилися тъмно, але жваво. Я посадив його на долоню і заховав в плащ.

Донька, згадувавши цуценяті весь

бутерброд, уважно глянула на мене:

— Шо робитимемо з пташкою?

— Мабуть, заберемо додому...

Песьок невдоволено гавкнув і за-

скавував.

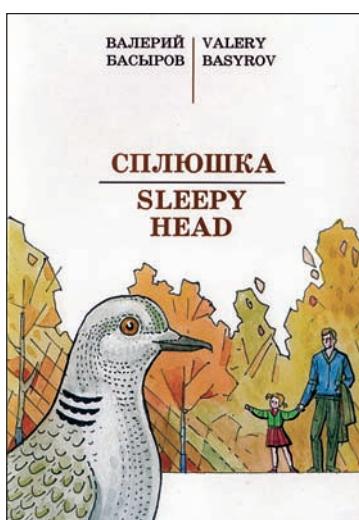
2

Близько вечора голуб освоївся в нашій квартирі настільки, що дозволив собі недовго, накульгуючи, щохвилини зупиняючись, щоб дзьобом опорядити підохле пір'я, прогулятися по серванту, де ми відвели йому місце. Потім, прихливши до тарілочки з пшеницею, так і не доторкнувшись до неї, заснув.

Голуб не доторкнувся до їжі й наступного дня: здебільшого спав.

— Тату, чому він не їсть? — хвілювалася донька.

Це питання не давало і мені спокою доти, доки Наїра не купила трохи гречаної крупи.



— Я не голодна, — хутко сказала вона, випереджаючи мое невдоволення з приводу того, що в школі залишилася без обіду.

Насипавши на долоньку гречаних зернят, донька подала їх голубу:

— Поклюй, Сплюшка...

— Чому ти назвала його Сплюшкою? — здивувався я.

— Тому, що весь час спить, — слушно зауважила Наїра. — На, Сплюшко, — повторила вона.

Голуб розплюшив намистинки очей і скоса позирнув на долоньку. Потім знехоті клонув раз, другий... А затим, скочивши на лапки, почав жадібно хапати зернят. Наїра радісно засміялася.

Наївши, голуб згорбився і знову заснув. Його сон був коротким і тривожним. Здригаючись, він подавав якісь незрозумілі звуки, котрі, наштовхуючись на предмети, відразу розчинялися у кімнатній тиші.

— Сплюшка плаче? Еге ж, тату?

— Не знаю. Може, щось сниться.

— Як її мордував собака?

Наїра жадібно дивилася на сіренький, третячий клубочок, і в її великих очах заблищають краплинки щирого співчуття.

— Сплюшко, Сплюшко, — по-клікала вона.

Голуб затрепетав і раптом, розпрямивши крилья, ринувся назустріч сонячним променям, які, проникнувши крізь великі шибки, простирилися до серванту.

Удар був різким і дужим. Наїра підхопила голуба і заплакала:

— Таточку, давай випустимо Сплюшку!

— Ale ж де? У місті?

— Не знаю...

3

Голуб прожив у нас кілька днів. У кімнаті тепер була постійна напівтемрява. Наїра тримала вікна завішеними. І голуб літав тільки під стелею. І все ж таки якогось вихідного ми вирішили віднести птаха до лісу, якнайдалі від міста.

Портфель, до якого я посадив голуба, протягом усього неблизького шляху до лісу Наїра мені не довіряла. І лиши на галявині, де я зупинився, вона знеможено опустилась на витканий вітром килим з лимонного кольору листя беріз і розкрила портфель. Голуб не поворухнувся. Та коли Наїра посадовила його до себе на коліна, стrelenuвся і важко злетів у в'язку насторожену тишу. Уповільнені помахи крил відносили птаха все далі від нас. І незабаром голуб зник з нашого поля зору.

4

Як чисто і світло в лісі! О такій порі завжди дихається легко і спокійно. Павутинки почула наш голос... Прилетіла... Вона нас давно шукала. А ми тільки зараз прийшли до лісу... Без подарунка... Навіть хліба нема... Шо ж робити? Сплюшко, я тобі наступного разу обов'язково принесу... Тату, що ж ти мовчиш? Скажи що-небудь...

Я не був упевнений, що це той самий голуб, якого ми випустили на волю минулій осені. Та й яка могла бути упевненість, якщо тільки в усіх диких голубів однакові.

Шоправда, ще ніколи жоден з них під час зустрічі не підпускав до себе так близько, як цей. І все ж...

А тим часом голуб опустився ще нижче, не виказуючи при цьому осібливого неспокою.

— Тепер ти віриш, що це Сплюшка?

— Вірю, Наїро, вірю...

Мені й справді хотілося в це повірити так само безоглядно, як дитині. Але я був набагато старшим. І от зараз раптом ясно відчув: чогось не вистачає моїй всерозуміючій і знудьованій душі. Але ж раніше все було інакше! Було. Лишилося в дитинстві. Як начеб стаючи дорослими, ми опиняємося в іншому світі, в товаристві інших людей, оцивілізованих настільки, що врешті-решт вважається сором'язливо оглятися, чи то з мовчазного неба, оповитого ледом помітною тінню передчуття наближення самотності.

От збереться остання зграя птахів-мандрівників, витягнеться у звичний для людського ока клин і, покраївши на смуги до солодкої щемкої знемоги синяву прохолодного неба, з тривожними криками полине у невідомість.

В осінньому лісі не перестає дивуватися побаченому. В засиняючій природі стільки ще приховано нерозтрачені сил! Ось серед безпомічної жовтизни листя, що весело відбриніло колись під вітром, а тепер покірливо горнеться до землі, уперто погойдується лісові дзвіночки. Їх зовсім мало. Але так несподівано вони зустрілися нам з Наїрою, що я, схиливши до них, обережно доторкнувся пальцем блакитного дива. Справжні!

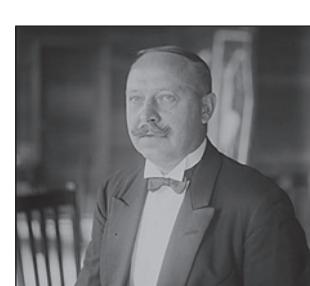
— Ми їх зірвemo, тату?

— Ні. Нехай ростуть. Найкращі квіти — не зірвані... Може, ще хтось побачить, помилується...

Донька поставила кошик, наповнений опеньками, і присіла навпо-

1975

Переклав
Данило КОНОНЕНКО



розвального обох берегів Дніпра (1704-1709), князь СвященноРимської Імперії (1707-1709).

Під патронатом московського царя Петра I проводив курс на відновлення козацької держави Війська Запорозького в кордонах часів Хмельниччини. Тривалий час підтримував Московське царство у Північній війні зі Швецією, але 1708 року перейшов на бік шведів. Після поразки під Полтавою врятувався у Молдавії. Помер у місті Бендери.

1944 р. — Олександр Кошиць, український хоровий диригент, композитор, етнограф і письменник-мемуарист.

22

1937 р. — утворені Полтавська, Житомирська, Миколаївська області.

1939 р. — радянські війська увійшли у Львів.

Народився:

1835 р. — Олександр Потебня, український мовознавець, філософ, фольклорист, етнограф, літературознавець, педагог, громадський діяч, член-кореспондент Петербурзької АН з 1875 р., член багатьох (у тому числі зарубіжних) наукових товариств.

Помер:

2011 р. — Володимир Порохало, український політолог, журналіст, історик.



повстання в Слобідській Україні.
1891 р. — у Монреалі прибули перші українські поселенці.

1991 р. — у Києві відновлена діяльність Києво-Могилянської академії.



ОБЕРІГ НАШИХ ДУШ

(Закінчення.

Поч. на 1-й стор.)

І в народних казках наша диво-лялька присутня! Пам'ятаєте, як у «Василісі Прекрасній» мати, помираючи, дає свої донці ляльку і наказує, щоб та берегла її, шанувала, годувала крихтами хліба і краплями молока — і лялечка завжди буде вірною помічницею. Дівчина виконує наказ матері, і лялька допомагає їй здійснити усі завдання, виконати усі забажанки лихой мачухи і навіть з Бабою-Ягою впоратися.

Тож ця казка — ще одне підтвердження старовинного звичаю, коли мотана лялька була символом Берегіні роду, яка передавалася від покоління до покоління, від матері до дочки, і ниточка, якою в'язалася лялька, ставала символічною золотою ниткою, що єднала покоління в міцний єдиний Рід, берегла і захищала його.

Але ж, напевне, не з казки



довідалися наші гости про ляльку-мотанку? Галина Іллівна розповіла, що цього року на Різдво вона їздила до Львова на гостину до сина Віталія та онуки Христинки. Там у Будинку творчості вона побачила, як роблять цих ляльок. Так їй це сподобалось (а пані Галина, до слова, ще й чудово вишивава, вона — одна з учениць нашої знаменитої землячки Віри Сергіївни Роїк), що загорілася бажанням навчитися робити їх власноруч. Тож коли повернулася до Криму, одразу ж зробила свою першу ляльку-мотанку.

...Галина Іллівна посадила поруч із собою Христинку, виклали на стіл різномаріві клубочки ниток.Ще приготувала клаптики тканини, пояснюючи, для чого вони знадобляться: білий клаптик м'якого трикотажу — для голівки, лляна шупка тканина — для спіднички, сіра — для фартушка. І закипіла у «Світлиці» дружна творча робота! Пані Галина відірвала смужку білого полотна приблизно 3-4 см завширшки, зауваживши, що ножицями у цьому процесі користуватися не прийнято, і віддала внучці.

— Христинко, скруті цю смужку «рулетиком» — це буде голівка нашій ляльці. Загорнувши цей «рулетик» у білу м'яку шматинку, вона знову дала його Христинці, щоб обмотала ниткою шийку. Голкою під час виготовлення ляльки-мотанки не користуються, тільки нитками і тканиною. Шити можна лише при виготовленні сувенірних ляльок, і то — тільки для оздоблення вбрання ляльки вишивкою.

— Тепер намотаємо на голівці нитками замість обличчя хреста, — продовжує Галина Іллівна. — Для того, щоб лялька-мотанка стала оберегом, а не просто іграшкою, її потрібно робити без лицю, бо наші предки вважали, що через обличчя в ляльку може вселитися чиясь душа. А душа буває не тільки доброю, але й лихою. Тому не можна малювати обличчя ляльці, вона не повинна на когось бути

сходжою, щоб не завдати тій людині, а тим більше, дитині, шкоди.

Галина Іллівна взяла червоні, зелені, жовті нитки й обмотала ними голівку у формі хреста. При цьому пояснила, що кольори теж мають символічне значення. Наприклад, якщо лялька робиться на добробут та здоров'я родини — підбираються червоно-зелені відтінки, для успіху в фінансових справах — зелені та золотисті, для щастя у коханні чи подружньому житті — червоні, рожеві, помаранчеві кольори.

— А тепер, Христинко, будемо робити нашій ляльці ручки. Ось тобі моток білих ниток, обмотай його червоними, зеленими, жовтими ниточками. Потрібно старанно намотувати, щоб ручки у нашої ляльки були міцними, рівненькими й красивими. Потім я прикріплю їх до шийки, — теж обмотавши ниткою.

Після цього онука отримує завдання з мотка білих ниток сформувати ляльчині тулуби, плечі і ніжки.

— Бабусю, треба ж, щоб спинка трималася, — турбується про ляльку Христинка.

— Для цього обмотуємо нитками навхрест і по талії — ось так, дивися, — навчає бабуся. — Ну ось, тепер наші ляльці можна й одягатися. Спідничку й фартушок робимо з двох прямокутних

клаптиків потрібного розміру, складаємо в гармошечку і примотуємо нитками до талії.

— Бабусю, а коса і віночок? Давай я зроблю косу, а ти — віночок.

Христинка намотала білих

ниток для косички. А бабуся тим часом робила віночок — за тією ж технологією, що й руки. Сказала лише, що за бажанням можна додати у віночок золотисту нитку, щоб прикрасити його.

Вінок з косою урочисто одягли на ляльчину голівку. Ось так і з'явилася на світ Божий у нашій «Світлиці» лялька-берегіні! Але що ж

то за лялька без імені? Будемо звати її Джерелька, щоб оберегала «Джерельце» і всіх «дже́релят». А щоб їй не було самотньо, Галина Іллівна і Христинка залишили в дарунок редакції ще одну, виготовлену ними раніше ляльку-мотанку, яку ми, не довго думаючи, нарекли Світлинкою — щоб жодна темна сила ніколи не змогла зашкодити нашій «Кримській світлиці!

Гостей приймала і «лялькову» науку вивчала Любов СОВИК



А ще наші гости випробували в дій призовий велосипед, який Христинці дуже сподобався. І сама б виграла, але... ще треба трішки підрости!

* * *

УВАГА: КОНКУРС!

С ПРАВЖНІС СВЯТО юні

читачі «Джерельце» зможуть подарувати собі самі, якщо візьмуть участь у нашему творчому конкурсі і виграють ось цей **розкладний велосипед!** Надіслайте на адресу редакції (звичайно або електронно поштою) ваші **літературні, поетичні, публістичні твори** — на будь-які теми. Краші роботи будуть опубліковані у «Джерельці», а їхні автори отримають шанс вибороти суперприз та інші нагороди.

Крім творчих завдань будуть й цілком конкретні, за які нараховуватимуться додаткові бали. Ось два з них:

— **Коли вийшов перший номер «Джерелья?**

— **Хто надав для переможця конкурсу у «Джерельці» головний приз — велосипед?** (Депутат, кандидат, партія і т. д.)

Чекаємо на ваші відповіді, вірши, оповідання, репортажі, новелі, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!



95% УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ПИШАЮТЬСЯ ТИМ, що вони — УКРАЇНЦІ

95% опитаних дітей ствердно відповіли на запитання, чи пишаються вони тим, що вони — громадяни України. Про це свідчать результати опитування, проведеного Інститутом Горшеніна за підтримки науково-методичного об'єднання МДЦ «Артек», передає Радіо «Свобода».

При цьому 4,9% відповіли на це запи-

тання заперечно. 49% опитаних хочуть жити в Україні, коли виростуть, 30,9% — за кордоном, 20% — не змогли дати відповідь на це запитання.

У родинному колі 34,4% опитаних дітей спілкуються українською, 37,2% — російською, 27,8% — українською та російською, 0,6% — обрали варіант «Інша». При цьому в школі 46,2% спілкуються українською, 24,9% — обома мовами, 0,5% — іншою.

Всього було опитано 3000 дітей, які живуть в Україні, віком від 7 до 16 років. Похибка репрезентативності дослідження не перевищує 1,8%.



ШЕВЧЕНКОВИМИ ШЛЯХАМИ

Xолодний Яр — так називається знамените урочище поруч з селами Жаботином, Лубенцями, Грушівкою, де відбувались події, що ввійшли в історію всієї України як звитяжні і драматичні. Це Холодноярська республіка (1918–1922 роки), і партизанський спротив фашистської окупації в період Великої Вітчизняної війни. І, звичайно ж, знаменита Коліївщина (1768 рік), що розпочалася саме звідси і струсонала дві великі на той час держави — шляхетську Польщу і Російську імперію, які, лише об'єднавши свої зусилля, суміли подолати цей спалах народного гніву. Так називається і знаменитий вірш Тараса Шевченка, присвячений цьому головному гнізу гайдамаків і написаний поетом через два місяці після відвідин Холодного Яру — 17 грудня 1845 року. Написаний цей вірш у селі В'юнищі, селі, про яке зараз й спомину нема, бо потонуло у хвилях Канівського водосховища. А колись це було дуже мальовниче і старовинне село за кілька кілометрів від Переяслава. У цьому селі, що розкинулось на березі Дніпра, жив небагатий поміщик Степан Никифорович Самойлов. І саме до нього направив Шевченка його друг Козачковський на час ремонту свого переяславського будинку.

У гостинному В'юнищі поет гарно працювався. У Самойлова була прекрасна бібліотека і, очевидно, саме тут Шевченко ознайомився з книжкою А. Скальковського «Наезды гайдамак на Западную Украину в XVIII столетии (1733–1768)», що вийшла з друку того ж року. В цій книжці є такі вислови на адресу гайдамаків: «разбойники», «воры», «сухопутные пираты», «на Запорожье... легло вечное пятно бесславия, записанное на многих страницах польских и русских историй». Таке зневажливе ставлення до гайдамаків, що боролися за свою честь і гідність, буквально бурю здійняло в поетові душі й змусило дати гнівну відповідь Скальковському:

Брешеш, людоморе!
За святую правду-волю
Розбойник не стане.

Так гостро й пристрасно заперечував поет фальсифікацію історії українського народу в поезії «Холодний Яр». Але мені хотілося б звернути увагу на перші рядки цього вірша:

У всякого свое лихо,
І в мене не тихо...

Що в Шевченковому житті лиха не бракувало, знаємо з його біографії. Але й справді «у всякого свое лихо». Таке лихо було і у гостинного господаря В'юнища Степана Самойлова. Він переживав важку сімейну драму. Вона була такою незвичайною, що й через десятки років після

смерті її головних дійових осіб про неї друкувались найфантастичніші подробиці. А починалось все з пального кохання між майже 40-річним вдівцем Самойловим і дочкою багатого поміщика Анною Ivanenko. Кохання настільки захопило обох, що вони таємно повінчались 8 січня 1812 року. Після вінчання Анна повернулась до батьків, бажаючи їх підготувати до такого повороту події і заслужити їх прощення і благословення.

І все б могло закінчитись благополучно для закоханих, якби у їхню долю не втрутися капітан-лейтенант Володимир Милорадович, якому дуже впало в око багатство батьків Анни Ivanenko. Він став дамагатися її руки, але, стикнувшись

з непоступливістю дівчини, Милорадович вирішив будь-якою ціною домогтися свого. Він не зупинився перед наклепом на дівчину, назвавши її своєю коханкою. Батьки Анни були людьми дуже строгих правил і, повіривши цій будній вигадці, вигнали бідолашнуну з дому. Милорадович побачив Анну у її родички в майже неприятному стані і, скориставшись безпомічністю дівчини, ввів її до церкви. Відразу після вінчання Милорадович оголосив, що стане справжнім чоловіком Анни тільки після того, як вона отримає посаг, і відбув у діючу армію. Дівчина повернулася до батьків, але вони, дізнавшись про її вінчання з Милорадовичем, прокляли її, залишили без права на спадщину і вислали в одне із своїх сіл. Через деякий час Самойлов забрав Анну у В'юнище, де вони спочатку зажили щасливим сімейним життям. У них народилося шестеро дітей.

Та знову на їхньому життєвому шляху постав Володимир Милорадович, який надумав одружитись, але цьому заважало його фіктивне одружження. У 1817 році він подав прохання про анулювання свого шлюбу з Анною, звинувативши її у перелюбстві.

За законами того часу жінка, яка вийшла заміж за життя чоловіка, мусила повернутись до нього, а якщо він не вимагав цього, — повинна бути ув'язнена в монастирі. Анні Григорівні загрожувало довічне ув'язнення, Самойлову — крах службової кар'єри. Почались їхні поневіряння, що тривали понад три десятиліття. Самойлов бився як риба об лід, намагаючись подолати підступи своїх гонителів. Та ніхто — ні цар, ні синод, ні сенат не

захотіли врятувати від загибелі цю сім'ю. Кажуть, що Микола I на одному з прохань Самойлова про заліщення за його дітьми права закономароджених глумливо написав: «Для незаконних нема закону».

Коли Шевченко зустрівся з Степаном Никифоровичем, то побачив старого, дуже самотнього чоловіка, до краю змученого безконечною тяжбою, насильно розлученою з дітьми, яких любив і з якими й далі підтримував сердечні стосунки. Додавало скорботи душі Самойлова і те, що дружина його була на той час вже духовно зламана, відмовилась від боротьби і, навіть більше, зрадила чоловіка, написавши на ім'я царя скаргу зі страхітливим наклепом на Степана Никифоровича, таким неправдоподібним, що навіть сенат, який за вказівкою царя розглядав її прохання, відмовив Анні в її домаганнях. Це був найстрашніший для Самойлова удар — зрада коханої людини.

Без сумніву, жертва сваволі, мракобісся і деспотизму царської бюрократії, Самойлов не міг не викликати співчуття у Шевченка. Господарю і гостеві було про що поговорити, і хто як не вони, цих два згорюваних чоловіки, яких доля не раз била по голові (хоча Тарасу на той час було всього 31 рік і чекало його ще чимало випробувань), могли зрозуміти одне одного.

Під час гостин у Самойлова Шевченко, крім вірша «Холодний Яр», створив ще кілька поетичних шедеврів, зокрема: «І мертвим, і живим, і ненародженим...», «Минають дні, минають ноčі», «Три літа», «І псалми Давидові». Тут же він намалював невеликий малюнок, який так і назвав «У В'юнищі». Імовільно, на ньому він зобразив саме двір Степана Самойлова, адже відомо, що він жив у скромному одноповерховому будинку, який називав «хаткою». На малюнку Тараса Шевченка ми якраз і бачимо хату під солом'яною стріхою з двома димарями. Посеред фасаду виступає великий ганок. Поряд — погріб, а за ним — велика скірта соломи. Тином з відкритими воротами огорожено просторий двір. У дворі справа — комора і перед нею віз. Посеред двору стоїть жінка з дівчинкою, можливо, навіть та сама Мар'янка, який поєт присвятив написаного у В'юнищі 20 грудня 1845 року вірша «Маленький Мар'яні»:

Рости, рости, моя пташко,
Мій маковий цвіте,
Розвивається, поки твое
Серце не розбите,
Поки люди не дознали
Тихої долини,
Дознаються — пограються,
Засушата та й кинуть...

Лариса БОНДАРЕНКО,
заступник директора з наукової
роботи Кам'янського державного
історико-культурного заповідника
Черкаська область

ДОПОМОЖЕМО МУЗЕЮ
СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО В ЯЛТІ!

Багаторічні клопотання шанувальників творчості Степана Руданського, зокрема його правнучатого племінника, лікаря-житомиряніна Олексія Боржковського, журналіста з Ялти Мирослава Мисіка та автора цих рядків, увічналися успіхом. Згідно зі зверненням Міністерства охорони здоров'я України про реорганізацію кімнати-музею в музей Степана Руданського на базі Ялтинського медичного коледжу рішенням Ялтинської міської ради і її виконавчого комітету кімнату-музей Степана Руданського реорганізовано в музеї. Це перший музей поета і лікаря в Криму.

У 1861 році після закінчення Петербурзької медико-хірургічної академії Степан Руданський приїхав до Ялти на посаду першого міського лікаря, де безвійськово працював 12 років. За цей час доклав зусиль до заснування міської лікарні, медичної бібліотеки та започаткування санаторно-курортної справи, ініціював будівництво міського ринку та фонтана, під які подарував місту ділянку власної землі.

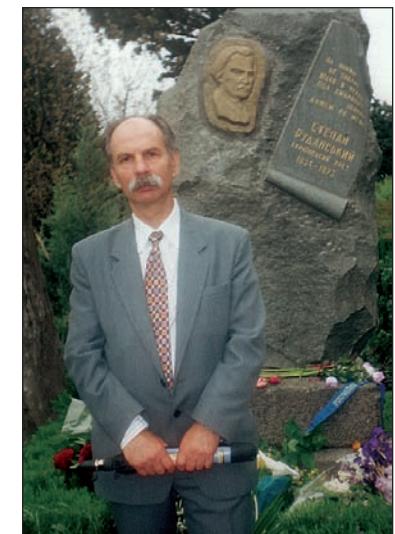
Як фахівець користувався авторитетом. Бідним безкоштовно надавав медичну допомогу. Як почесний мировий суддя Сімферопольсько-Ялтинської мирової округи на судових засіданнях відстоював інтереси простих людей. Займався літературною творчістю. І це при тому, що страждав на невілковіну на той час хворобу — туберкульоз легень.

Помер 3 травня 1873 року. Похований у Ялті.

Лікар-подвижник і поет-патріот Степан Руданський заслуговує на вішанування. Тож хочемо звернутися до всіх небайдужих. Для облаштування новоствореного музею Степана Руданського в Ялті потрібні експонати: речі побутового вжитку, вишиванки, гончарні вироби, твори лауреатів премії ім. С. Руданського, твори письменника різних років видання з рідного для нього Поділля та всіх інших куточків України.

Велике прохання до шанувальників творчості митця, усіх небайдужих до долі української культури: надіслайте зібрані експонати на адресу музею Степана Руданського в Ялті: 98637, м. Ялта, вул. Кірова, 105, Ялтинський медичний коледж, директору Мамікіні Людмилі Сергіївні. Тел. (0654) 32-21-63. E-mail: yalc@ukrpost.ua

Ольга ЮРЧИШИН, головний бібліотекар наукової бібліотеки Вінницького національного медичного університету



поета, є унікальна книга «Повій, вітре, на Вкраїну» — відома пісня на вірші Степана Руданського в перекладі мовами народів світу.

Усе це — дорогоцінне для мене духовне надбання, але я з радістю передам його в дарунок новоствореному музею прекрасного нашого поета-класика і відомого ялтинського лікаря Степана Руданського!

А у вас, земляки, знайдеться щось для новоствореного музею? Давайте ж, допоможемо!

Данило КОНОНЕНКО, письменник, лауреат премії імені Степана Руданського Кримського фонду культури м. Сімферополь

дівчину, разом з матір'ю залили на певну смерть до Казахстану; про друге заслання її з маленьким синочком до мордовських таборів, а чоловіка в Сибір — за те, що вони допомагали партизанам УПА.

Читати цю книжку і легко, і важко. Легко завдяки стилеві авторки (короткі, змістовні речення, природна мова, цікавий виклад). Тяжко, бо описані події — немов рани, що кривавлять.

Ця книжка, очевидно, має бути в кожній родині, щоб майбутні покоління знали історію свого роду, нашого народу, героїв, котрі загинули, захищаючи Волю. Щоб гордилися своїми предками, щоб не допустили втрати нашої Незалежності, а в разі необхідності, щоб могли повторити їхні подвиги.

Підготувала Любов СОВІК (Продовження бібліотечної рубрики — в наступних номерах «Світлиці»)

ПАТРІОТАМИ НЕ НАРОДЖУЮТЬСЯ, НИМИ СТАЮТЬ...



пільних наук, але й широкою колу читачів, які цікавляться історією та становленням нашої країни.

«Національна ідея і національна воля». Лук'яненко Л. Г. (м. Київ, 2006 р.). У просвітницько-публіцистичній праці автор розглядає належне питання ідеології української держави, дає оцінку державотворчого процесу в Україні, його окремих складових — економічних, політичних, соціальних, моральних. Головною темою є проблема національної ідеї, референом — заклік до єдності народу через відродження мови, традицій, культури, національної гордості, любові до України.

«Душою завжди з Україною» (Київ-Торонто, 2003 р.). Цей збірник наукових праць присвячений пам'яті відомого правника і політолога, фахівця

ногом громадського діяча в західній діаспорі та великого українського патріота Володимира-Юрія Даниліва, уродженця села Острожець Мостиського району Львівської області. Науковці незалежної України розглянули різноманітні проблеми, якими цікавився Володимир-Юрій Данилів, зокрема його пошуки в царині політології, якою він займався у повоєнні роки.

Окрім розділу книги присвячені українському національно-визвольному рухові, активним учасником якого він був усє своє життя, мінуло й сьогодні Криму, проблемами якого Володимир-Юрій Данилів опікувався як голова канадського «Комітету приятелів Криму», а також створенню Міжнародної комісії з розслідування злочинів організаторів голodomору українців у 1932–1933 роках.

Михаїл
ЛУКІНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС

В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ

С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продовження. Поч. у № 31-36)

Украинские казаки – как в пешем строю, так и на море – активно участвовали в различных военных кампаниях России на юге. Так, 7 июня 1788 г. «Черноморская гребная флотилия нанесла сокрушительный удар турецкому флоту» (Кожин, 1996). Вот как писано об этом в официальной реляции генерал-фельдмаршала кн. Г. Потёмкина-Таврического от 19 июня 1788 г. (Высочайшие..., 1872. – С. 223-224): «Флот капитан-пани погнал гребной флотилией разгромлен, б кораблей линейных сожжено и 2 отдались. 30 судов разбиты. Между кораблями уничтожены капитан-пани и вице-адмиральский, в плен взято людей с 3000, побито не меньше. Эта победа получена малыми, нововстроеными по небывалому калибру, гребными судами, коих построено до 200 и на них размещается по 60 человек, легкость и проворность [их] такова, что вражеский корабль только успевал их увидеть, а они уже оный окруждают. Установлено, что они несравненно больше погибли вражескому флоту причинить могут, чем большие военные корабли – как это в последнем поражении турецкого флота в действительности и оказалось. Этими судами преимущественно управляют Запорожцы, которых всего теперь насчитывается до 20000». Не удивительно, что даже Екатерина II в своем Указе сенату 14 апреля 1789 г. (там же. – С. 223) отмечала «бывших Запорожцев», что «с рвением и отвагой» бились против турок.

Даже совсем не зная истории, трудно предположить, что в условиях пресловутого бездорожья царской России рекрутов для Черноморского флота и частей Севастопольского гарнизона (или шире – юга Российской империи) привозили исключительно из северных или дальневосточных губерний (это же касается и снабжения их провиантом, деревом во времена парусного флота, углем после перехода на паровую тягу и т. п.).

А, скажем, участие украинцев в знаменитой первой обороне Севастополя 1854-1855 гг. кое-кто всячески пытается ограничить практически одной, хотя и общепризнанной фигурой легендарного «матроса Кошки». Но достаточно посмотреть на укрепленные на передней стене бывшего храма святого архистратига Михаила (в 1854-1955 гг. – гарнизонного храма) памятные мраморные плиты военным соединениям, которые составляли гарнизон Севастополя во время обороны, чтобы убедиться, что здесь было немало и украинских войсковых соединений: Черниговский гренадерский полк, Волынский, Днепровский и Полтавский пехотные полки, Галицкий, Житомирский, Кременчугский, Украинский (удивительно даже – почему не «малороссийский»?) егерские полки и др.¹

По данным доктора исторических наук Я. Дащекевича (1993, с. 109), в период между 1905 и 1917 гг. украинцы составляли до 75 процентов личного состава Черноморского флота (вряд ли погреху против истины, предположив, что в XIX ст. эта часть была еще больше²). Поэтому в резолюции Третьего Украинского войского съезда, который открылся в Киеве 20 октября 1917 г., отмечалось: «Принимая во внимание то, что Черноморский флот имеет в своем составе 80% украинцев и находится в территориальных водах Украины, съезд постановляет, чтобы Морской Генеральный Совет немедленно приступил к украинаизации Черноморского флота» (там же). А вот как оценивал вклад украинцев упомянутый адмирал Колчак, которого очень трудно заподозрить в недостаточном великороссийском патриотизме. Выступая 7 апреля 1917 г. на первой украинской манифестации в Севастополе, адмирал, в частности, сказал: «Вот мне выпадает честь говорить с украинцами, которые собрались здесь заявить свое существование: Черноморский флот, руководить которым я имею честь, на 90 процентов состоит из сыновей этой нации. Я не могу не приветствовать украинскую нацию, которая дала мне наилучших моряков, которые только существуют в мире» (цит. по: Сергійчук, 2001. – С. 64).

Впрочем, украинцы преобладали не только на кораблях этого флота – недаром осенью 1917 г. Верховный главнокомандующий России А. Керенский выдал приказ об украинаизации крейсера «Светлана» на Балтике (Сергійчук. Над Чорним..., 1992). Да и экипаж прославленного крейсера «Варяг», который стал символом геройства, мужества и несокрушимости духа русского моряка, состоял на «три четверти [из] украинцев из

Волинской губернии (как, кстати, и знаменитый «революционный броненосец «Потемкин». – М. Л.) Российской империи, то есть из Украины» (Кравцевич-Роженецкий, 2002)³.

Вот это – действительно исторические факты. Поэтому на самом деле морская слава России в значительной мере добыта мужеством и кровью именно украинцев. И вовсе не нужно «взвешивать», кто больше пролил крови, кто меньше, тем более, что результат может быть вовсе не таким, как кому-то априори кажется.

1.4. ОБ «ИСКОННОРУССКОСТИ» КРЫМА. Длительное время некоторые российские (а также проживающие в Крыму) деятели и СМИ усиленно эксплуатируют термин «исконно русский», имея ввиду Крым и особенно Севастополь. По определению «Словаря русского языка» (1981, с. 678), термин «исконный» означает «существующий с незапамятных времен, всегда». С незапамятных времен существует, например, Киев, ибо известно, что город существовал задолго до того, как появились первые летописные упоминания о нем. В то же время, если исходить из обусловленного внутреннего содержания этого термина, вряд ли правомочно употреблять его – как относительно названия «Россия», поскольку хорошо известно, когда (в 1714 г.) и как она возникла, так и относительно более расширенного названия «Русское (в понимании – «Российское», но никоим образом не «Руськое») государство», потому что когда даже принять на веру притянутое Горбачевым за уши определение «тысячелетнее государство», то и это никак не будет отвечать признаку «с незапамятных времен», поскольку из летописных источников точно известно, как Московское княжество перерастало в Московское царство, а также – как и когда сформировалась и это княжество, и сама Москва.

Нетрудно доказать, что еще менее правомерно употребление этого эпитета относительно Крыма, потому что вовсе не с незапамятных времен, а в 1783 году Крым наследственно включили в состав Русской империи, предварительно, в 1778 году, депортировав из родной крымской земли свыше 31 тысячи (Вольфон, 1941. – С. 62) христиан – греков и армян, которые заселили полуостров задолго до прихода татар, вложили в развитие этого края труд многих поколений. Вот именно о них (между тем, задолго до греческой колонизации полуострова, в начале I тысячелетия перед Р. Х., его уже населяли первые летописные аборигены – тавры, которые частично сохранились вплоть до XV ст.) и можно сказать, что Крым – это «исконно-ихняя земля».

То «добровольное» срочное отселение христиан из Крыма сопровождалось чуть ли не такими же актами насилия над православным людом, как впоследствии и присоединение «нечестивых» татар. Представление об этом дает хотя бы одно небольшое свидетельство из труда профессора императорского университета святого Владимира Ю. Кулаковского (1914. – с. 134-135): «Трагедия разгрома векового уклада жизни исконного крымского греческого населения, ужас разорения, слезы и вопли женщин и детей...» Здесь бы, казалось, и остановиться «сердобольной защитнице» всех угнетенных, ведь после приснопамятной депортации христиан татарами больше некого было «притеснять» в Крыму. Не тут-то было! Судьба самих христианских подданных в Крыму вообще менее всего тревожила Россию – только собственные интересы всегда были «альфой» и «омегой» имперской политики. В декларации Екатерины II от 8 апреля 1783 года о «присоединении» Крыма говорится: «Преобразование Крыма в независимую (от Турции по Кючук-Кайнарджийскому «миру» 1774 г., но не от России! – М. Л.) область не принесло спокойствия России...» Вот, собственно, о чём спокойствия так искренне денно и нощно пеклась поборница справедливости – о собственном. А разглашательство относительно обездоленных в «татарской неволе» несчастных христиан – это крокодили слезы для отвода глаз, а точнее – с целью создания повода для выведения на сцену главного козыря в этой грязной игре – российской армии...

Возглавлял в то время Крымское государство независимый и несговорчивый хан Девлет-Гирей, для устранения которого от власти «Россия пустила в ход многократно проверенное средство – подкуп», подчеркивает

известный исследователь истории крымско-татарского народа, доктор исторических наук В. Возгрин (1992. – С. 265), который, кстати, видит свою обязанность как историка, а более всего – «русского человека и коренного крымчанина» именно в том, чтобы «показать отнюдь не приукрашенную, но освобожденную от многолетних наслойний лжи, грязи и гнусных домыслов картину исторического развития крымского народа». В результате в 1777 г. на крымский ханский престол взошел пророссийский ориентированный хан Шагин-Гирей, который своим указом уравнял в правах христиан с магометанами. Но уже вскоре самодержица Екатерина заявила о нетерпимых притеснениях христиан в Крыму, что неотвратимо привело к пресловутой акции «присоединения». Между прочим, Шагин-Гирей был женат на россиянке – чем не красноречивая черта к портрету «притеснителя» христиан?

Новый хан вернул России всех порабощенных военнопленных христиан, беспощадно истребляя сторонников легкой наивы, которые грабили украинские поселения, и вообще, как отмечает другой исследователь истории Крыма Б. Вольфсон (1941. – С. 61-62), «проводил русофильскую политику». Но все это оказалось напрасным, ибо ничего уже не может спасти ягненка, когда волчица есть хочет!

В отличие от историков, которые, по мнению В. Возгрина, выражают свое мнение «вполне четко, с полной искренностью», таких, например, как ученик В. Ключевского, известный российский историк, член-корреспондент АН СССР С. Бахрушин (1936. – С. 57), который акцию «присоединения» прямо и «точно характеризует как “аннексию”, а упомянутый Б. Вольфсон (1941. – С. 65) – “захватом” Крыма, то есть называют вещи своими именами, есть и такие, отмечает В. Возгрин, которые «этим качеством не могут похвастаться» и готовы оправдать любые действия «властей предержащих». Так, например, П. Надинский именует эту акцию не просто «присоединением», а «воссоединением» (ничего вам не напоминает?) (1950. – С. 59). Более того, если верить тому же Надинскому, то «воссоединение Крыма с Россией не было захватом чужой земли. Крым – исконно русская земля», поэтому благодаря воссоединению «крымский полуостров был возвращен подлинному хозяину – русскому народу» (1951. – С. 92-93). Что и говорить – будто камень

с души спал!..

Другой историк, М. Максименко (1957. – С. 5), пребывает в восторге от того, как в Крыму «на почве русской цивилизации начала» (почему буже не заявить, что именно отынне, то есть с момента аннексии, только и началась настоящая история развития Крыма? И просто не обращать внимания на то, что «почва» эта и сама на то время была, мягко говоря, не слишком цивилизованной и что, по оценке других исследователей, например, того же Б. Вольфсона, как раз после этого «хозяйство Крыма пришло в упадок...» – М. Л.) развивалася экономика и культура...», а именно: «Разбивались красивые парки, вырастали дворцы, увеличивались площади под садами...». «Увы, – отмечается чувствительный к таким извращениям В. Возгрин (1992, с. 280), – приходится признать, что историка-марксиста восхишают такие плоды цивилизации, как, прежде всего, памятники колонизаторской субкультуры, воздвигнутые на исконной земле ограбленных трудающихся [он до сих пор не искуплен, этот грех перед людьми и землей, начало которому было положено в далеком XVIII веке...], – напишет позже Валерий Евгеньевич (1995). – М. Л.]. Но для упомянутых уже историков-марксистов как-то само собой отходит в тень то, что «цена этих действительно великолепных дворцов – обнищание и физическая гибель десятков тысяч коренных жителей, согнанных со своих клочков земли и обреченных на батрачество или на эмиграцию на чужбину». Такого же мнения придерживается и упомянутый С. Бахрушин (1936. – С. 57), доказывая, что аннексия «привела не только к уничтожению политической независимости татарского государства в Крыму, но и к беспощадному разорению царизмом той красивой и яркой туземной цивилизации, которая выросла на крымской почве в результате разнообразных культурных влияний, скрещивавшихся здесь». Впоследствии это дело успешно довершат большевики...

Как очередное НАШЕСТВИЕ ВАРВАРОВ оценил эту акцию почитатель и знаток Крыма, выдающийся русский поэт М. Волошин (1990. – С. 215), добавляя, что «на сей раз это более серьезно и продолжительно, поскольку эти варвары – русские, за их спинами не зыбкие, текущие воды кочевого народа, а тяжелые фундаменты Санкт-Петербургской империи».

(Продовження буде)



Севастопольські реалії. Фото М. Владзімірського

¹ На доблесть и героизм украинцев при обороне южной морской твердыни России прямо указывает и статья ведущего научного сотрудника музея обороны Севастополя Л. Голиковой с примечательным заглавием: «...Каждый рядовой – Шевченко, каждый офицер – Бирюлев», опубликованная на страницах российского исторического журнала (1995), в которой исследовательница вмещает многочисленные цитаты из журналов того периода. В частности, главнокомандующий сухопутными и морскими силами в Крыму князь А. С. Меншиков в приказе по войскам назвал поступок матроса 30-го флотского экипажа Гната Шевченко, который, сознательно бросившись неперерез вражеской пушке, ценой собственной жизни спас своего командира, «геройством, которое должно навсегда остаться в памяти» (Дубровин, 1900. – С. 397-398). А в 1874 году в Николаеве «возвели первый в России памятник „нижнему чину“, который в 1902 году «перевезли в Севастополь, установили на Корабельной стороне, напротив казарм 30-го флотского экипажа» (Шавшин, 1989. – С. 51).

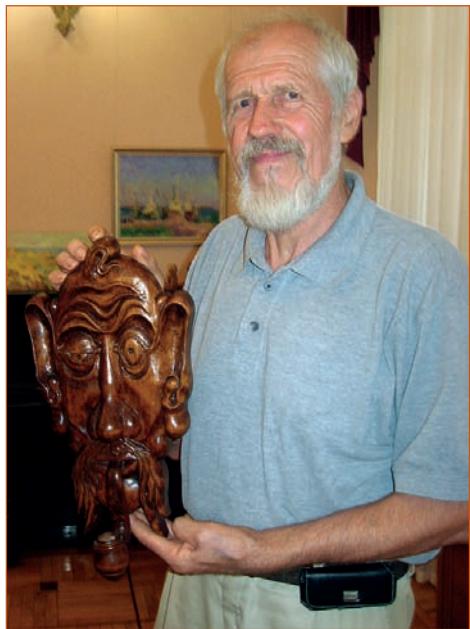
² Вот как в 1917 г. сжато сформулировал существующие в России принципы территориального формирования флотских контингентов тогдашний командующий Черноморским флотом А. В. Колчак (Підліцький, 2001): «...офицерство и матросы в Балтийском и Черноморском флотах распределялись главным образом по месту рождения: южане шли на юг, те же, кто был с севера,шли на Балтику».

³ Как видим, не стояли украинцы в стороне в военных делах. Однако официальные исторические источники Российской империи, в том числе и советской ее разновидности, **всічески замалчивають** эти исторические факты. Придерживается этой традиции и многотомная «Советская военная энциклопедия», изданная в 70-80 гг. Так, в обширной статье «Русско-турецкие войны 17-19 в.» (том 7), где подробно описан ход событий в многочисленных и многолетних войнах между этими – в то время непримиримыми – врагами, ни одним словом не упоминается малейшее участие в боевых действиях ни украинских казацких войск, ни казацкого флота, как будто их и не существовало вообще, хотя в статье «Черноморское казацкое войско» (Советская военная..., 1979, т. 8. – С. 461) признается, что «ч. в. отличалось в Кавказских войнах, Севастопольской обороне 1854-1855 гг., русско-турецких войнах 17-19 в.».

Такую же «политику» в этом вопросе продолжает и современная разновидность Российской империи – Российская Федерация. Например, в документальном фильме А. Денисова «Крейсер «Варяг» (московский телеканал «РТР Планета», 24-25.07.2004) на протяжении двух серий не раз отмечалось, что в том бою «руssкие моряки показали образцы мужества», что они – «настоящие герои», что совершенный ими подвиг «остается символом русского бесстрашения и героизма» – и ни одного упоминания не прозвучало о тех, кто составлял подавляющее большинство героического экипажа и собственно обнаруживал те образцы мужества, бесстрашения и героизма, – об украинцах.

Вот такая она, имперская «благодарность» и «объективность»!

* Список першоджерел за адресою:
<http://svitlytsia.crimea.ua/index.php?section=article&artID=10683>



НАДИХНУТЬСЯ ЧАРАМИ ПРИРОДИ

З Іваном Івановичем Кальком та його дружиною Наталею ми познайомилися під час виставки, присвяченої Дню незалежності нашої держави. Він був серед народних умільців єдиний представник чоловічої статі, та і займався чоловічим промислом — виготовляв художньо-декоративні вироби із дерева, застосовуючи при цьому, як потім зізнався, здебільшого звичайний столярний інструмент.

Зрештою, на виставці й не було представлено ним нічого особливого, лише те, що легко розміщалося на невеличкому столику поряд з державним прапорцем, суттєву дещою колориту додав і сам майстер — у старовинному брилі та вишитій сорочці. Він демонстрував різноманітні ложки, хрестики, вази, підвісочки, ковшики, ключниці, кухонні дошки. Дещо з цього було виготовлено і дружиною, пізній шлюб з якою будувався не стільки на побутових, скільки на творчих інтересах.

Довідавшись, що через два тижні у Івана Калька відбудеться презентація його робіт у приміщенні архітектурного відділення Ботанічного саду Таврійського національного університету і що її уже укомплектовано, саме там домовилася я із Іваном Івановичем про нову зустріч, сподіваючись побачити найцікавіші із його виробів, бо, кажучи чесно, за ложками та ключницями допоки не розгледіла його творчого обличчя, припускаючи навіть, що, маючи час і бажання, все це могла б зробити будь-яка пересічна людина.

І ось маю нагоду ознайомитися зі світобаченням різьбяра-художника, простежити ту образну систему, що є відбитком творчих пошукув, почуттів і переживань, яка б серед багатьох подібних робіт однозначно заявила про свою унікальність.

Насамперед, це образи-маски — уособлення тих чи інших рис характеру, настроїв. У володаря цього обличчя — більше людянго, у цього — хижого, а у цього — просто вічного, що було і буде залишати ось такі глибокі різниці на стомленому від життя обличчі. Вже і око одне напівприкрите, і лоб «в гармошку», і заважко тримати в зубах прадідівську ляльку... Я називав автора цю свою роботу? Я б назвала Хронос (час).

А ось — роздуми художника про далеке, захмарне, замежне. Це «Всебачаче око», «Оклик Всесвіту». Такі роботи могли б привласити не тільки будь-яке приміщення, але і вдихнути в нього певний настрій, надати йому неповторного колориту. Естамп, вазочка з гроном калини — і тут ніби вже присутня жива душа, чиясь додаткова турбота про ваше піднесене самопочуття.

А що вже казати про ті ексклюзивні, оздоблені різблінням меблі, яких стільки виготовив Іван Іванович! Замовлені на такі роботи у нього чимало, особливо від давніх шанувальників його таланту. І це вже не просто розваги, але й непоганий заробіток.

А розпочиналося все із дитинства. Народився Іванко на Черкащині в с. В'язовок в оточенні чарівної природи, куди і сьогодні їздить за натхненням. Змалку хапався за олівці, пензлі, не давав проходу місцевим художникам Воробійовим — все питав у них поради щодо своїх творчих пошукув.

Не дуже вірили в нього маті і бабуна



(батька хлопець не пам'ятив), бачили його за якоюсь більш серйозною справою. Але хлопець вперто навчався, охоче відвідував ізостудію, навіть мріяв про Московський університет ім. Крупської, де навчали творчим професіям. Втім, чи то доброзичливці, чи то заздрісники від навчання його відмовили — казали, що він й так уже на всі руки майстер і це довготривале «марнування часу» не дасть йому нічого нового.

А престижний диплом йому зовсім бі не завадив! Тож і став працювати Іван Іванович художником-оформлювачем там, куди запросяє. Багато він оформив у Криму, куди у 1972 році подався в пошуках долі, шкільних музеїв трудової і бойової слави, навчальних кабінетів, рекреацій, всюди ніс із собою не тільки затишок, але й певну ідею, з якою пов'язувалося призначення того чи іншого приміщення. Працював художником-декоратором в Українському музичному театрі, в художньо-оформлювальному комбінаті, при якому не гребував і побічними замовленнями, оформляв вітрини, малював транспаранти для ярмарок, реставрував меблі.

Перебудову зустрів я манну небесну. Одним із перших створив кооператив «Інтер'єр». Та «розркнутися» так і не вдалося. Створив інший — «Фаворит», однак знайшлася людина, яка зуміла його привласнити. Не дали матеріального благополуччя ні «Декстр», ні «Діва» — в Україну хливнүв китайський «ширпотреб», і люди почали надавати перевагу тому, що дешевше, а про якість та ексклюзивність вже не йшлося. Останнім часом багато уваги приділяє Іван Іванович співпраці з православними храмами. Пишається тим, який зробив іконостас у с. Холмівці, навіть на душі у майстра посвітіла. Втім, така робота траЄпляється не часто, та які у сільського священика гроші...

Достойно платити Івану Кальку зовсім не за богоугодні справи. Він підготував уже чотири експозиції... середньовічних знарядь для катування — у натуральну величину, штучно зістаривши деревину. Тож ласково просимо на дубу або ж на гільйотину! А ще до комплекту «задоволень» входять смерт-

ний стовп, смерте колесо, ганебний стовп, спеціальний пристрій, з допомогою якого відбувається катування водою тощо.

Дещо із цього демонструється у Сімферополі в одному з барів по вулиці Карла Маркса, дещо — в Судаку. Основні ж замовники — із Санкт-Петербурга та Дніпрордзинська.

Поцікавилася, чи не впливає на настрій енергетика речей, що мають таке призначення, чи спокійно взагалі після такої роботи спиться ночами. І зрозуміла — як би там не було, моральні збитки гідно відшкодовуються.

А сама, слухаючи Івана Івановича, не один раз пошкодувала, що не здобув-таки свого часу він належної освіти — тоді, можливо, не довелося б хапатися за будь-яку роботу, ще б і сам «замовляв музику».

Та склалось все так, як склалося. Є чим і пишати. Це кілька виставок, у результаті яких низка його робіт знайшла за кордоном нову батьківщину. І на майбутнє є неабиякі плани. Передовсім — відкриття власного художнього павільону, який він почав будувати ще багато років тому. Та все щось перешкоджало. І лише тепер Іван Калько має твердий намір «подарувати» його собі на сімдесятиліття. Тут вже ніщо йому не завадить показати свою творчість всечіно, від найменших до найбільших форм.

І працювати він прагне вже не на потребу дня, а у тісному контакті з природою, віддаючи перевагу рослинному орнаменту та надихаючись спогадами про чарівний край свого дитинства.

Чисті моря і озера, недоторканна лісова хаща — це є його справжній іконостас, біля якого хотілося б молитися, не піддаючись іншим життевим спокусам.

А поки що виставка Івана Калька триває до 27 вересня, аж доки квітнитимуть місцеві троянди і не здаватимуть своїх позицій зелені візерунки літа. Можливо, і вони стануть часточкою «рослинного» орнаменту для чиєїсь виставки.

Тамара СОЛОВЕЙ

У Дубенському замку зародила-ся ідея створити експозицію... тортур. Звичайно ж, не для того, щоб полякати людей, а щоб через реальні й страхітливі для людства предмети пізнати й усвідомити сутність історичної минувшини.

Наразі довгоочікувана подія відбулася — Державний історико-культурний заповідник міста Дубно зустрів у власній музейній кативні перших відвідувачів. Усі вони, на щастя, вийшли звідтіля живими-здоровими, але їхні емоції від побаченого просто зашквалювали...

На цій виставці «Історія тортур та покарань» представлено дуб, палю, ганебний стовп, стілець Мойсея, верстат для розтягування тіла і, звичайно ж, сумнозвісну гільйотину. Усе це — точні копії колишніх зневажальних знарядь. Зробили їх фахівці заповідника: ковалі та столяри. В основі виробів — креслення, знайдені в бібліотеках, архівах. А наукові працівники заповідника доповнили предмети експозиції історичним матеріалом.

ЩОБ ПІЗНАТИ Й УСВІДОМИТИ...

— Ми не пропагуємо насилия, — розповідає науковий працівник відділу охорони пам'яток Державного історико-культурного заповідника міста Дубно Наталія Іванова, — навпаки, побачене та почуте має спонукати людей до розумів, осмислення історії та милосердя...

(«Слово Просвіти», 5.09.2012 р.)

* * *

Українська платформа «Собор» на акції в Києві показала, що отримали від депутатів, урядовців та ін., які вони котиї свої справи на території Вольності Війська Запорозького (Запорозької Січі).

Фігуру з табличками на ший «Депутат» і «Я крав у товариства» було згідно зі стародавнім січовим звичаєм побито буковими киями. Участів взяли всі бажаючі, у тому числі журналисти.

Як відомо, найпоширенішим покаранням за тяжкі злочини на Запорозькій Січі було забивання бу-

ковими киями. Такою карою на Січі, зокрема, карали за розкрадання бюджетних коштів (тоді це називалося крадіжкою з військової скарбниці), а також за рейдерство або незаконний податковий тиск (у Січовій іститці це називалося «пограбування купців»).

Бути прикутим до ганебного стовпа було великою ганьбою в середовищі, де гідність і честь були понад усе. Поруч клали в'язанку ків. Кожен козак, проходячи повз стовп, випивши коряк горілки чи меду, повинен був взяти з в'язанки ків та вдарити злочинця, приказуючи: «От тобі, вражай сину, щоб ти не крав». Майно покараного передавалося усому товариству. Якщо хтось, на думку товариства, не сильно бив, того самого приковували поруч.

Уесь цей обряд у деталях був відтворений волонтерами в козацькому одязі. Як заявив перед екз-

екушею письменник Дмитро Капранов, усі, хто прийде до наступної Верховної Ради, мають зрозуміти попередження. За його словами, «поки таке покарання — лише символічний акт, і чи стане він реальним, залежить від політиків. Самі їхні дії можуть довести до того. Будь-який брехні, будь-якому злодійству є межа». На думку Дмитра Капранова, «може статися так, що в Україну повернуться традиції Війська Запорозького, і злодіїв та казнокрадів тоді не врятують ні паркани, ні міліціонери».

Як стверджує історик Олександр Палій, в Україні були не стільки помстою, скільки засобом попередження злочинів: «Захищаючись від розкладання товариства злочинністю, корупцією тощо, козаки мусили загдувати не лише про злочинця, але й про громаду, на яку він зазіхнув». За словами історика, на відміні від багатьох інших народів, до відновлення справедливості на Січі було причетне все товариство.

www.ukrplat.org.ua

Оформити передплату на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журналне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Запоріжжя») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com